

PAPER DETAILS

TITLE: Lise öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Pozitiflik Arasındaki İlişkide Saldırganlığın Çoklu Aracılığı

AUTHORS: Celal Can,Mehmet Ali Yıldız

PAGES: 576-611

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3406305>



DOI: 10.18039/ajesi.1359911

Multiple Mediation of Aggression in the Relationship between Social Media Addiction and Positivity in High School Students¹

Celal CAN², Mehmet Ali YILDIZ³

Date Submitted: 13.09.2023

Date Accepted: 18.07.2024

Type⁴: Research Article

Abstract

The purpose of the current study is to investigate the multiple mediation of aggression between social media addiction and positivity in high school students. The other aim of the study is to examine whether high school students' levels of social media addiction, aggression and positivity differ according to gender variables. The study employed the correlational research design, a subtype of the general survey model. The sample of the study consisted of a total of 400 students, including 220 female students and 180 male students, who were attending high schools in the Şehitkamil district in the city of Gaziantep in the 2021-2022 school years. The Bergen Social Media Addiction Scale, the Aggression Scale Short Form, the Positivity Scale and a Personal Information Form were used to collect data in the study. Descriptive statistics, Pearson correlation analysis, mediation analysis and bootstrap analysis were used to analyse the data. According to the findings obtained in the study, significant correlations were found between positivity, social media addiction and aggression. According to the results of the mediation analysis, hostility, one of the sub-dimensions of aggression, mediated between social media addiction and positivity, while other sub-dimensions of aggression did not. According to the t-test results, the mean scores of male and female students for social media addiction, physical aggression, anger and positivity were found to be significantly different according to the gender variable. The mean scores of social media addiction and anger of female students were found to be higher than those of male students, while the mean scores of physical aggression and positivity of male students were found to be higher than those of female students. On the other hand, verbal aggression, hostility and overall aggression mean scores were not found to differ significantly by gender. A discussion of relevant literature and recommendations for future research.

Keywords: Positivity, aggression, social media addiction, adolescents

Cite: Can, C., & Yıldız, M. A. (2024). Multiple mediation of aggression in the relationship between social media addiction and positivity in high school students. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 14(2), 576-611. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1359911>



¹ An abstract of this study was presented as an oral presentation at the 24th International Psychological Counselling and Guidance Congress held at Ankara University between 17-19 November 2023.

² Psychological Counsellor, Ministry of National Education, Turkey, pdcelalcan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8525-6096>

³ (Corresponding author) Associate Prof. Dr, Adiyaman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Turkey maliyildiz@adiyaman.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3297-2982>

⁴ This research study was conducted with Research Ethics Committee approval of Adiyaman University, dated 11.01.2022 and issue number 182.



DOI: 10.18039/ajesi.1359911

Lise öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Pozitiflik Arasındaki İlişkide Saldırganlığın Çoklu Aracılığı¹

Celal CAN², Mehmet Ali YILDIZ³

Gönderim Tarihi: 13.09.2023

Kabul Tarihi: 18.07.2024

Türü⁴: Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında saldırganlığın çoklu aracılığını incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı, saldırganlık ve pozitiflik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Araştırmada genel tarama modelinin alt türü olan ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Gaziantep ili Şehitkamil ilçesi liselerinde okuyan 220 kız öğrenci, 180 erkek öğrenci olmak üzere toplam 400 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada verileri toplamak için Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Saldırganlık Ölçeği Kısa Formu, Pozitiflik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın veri analizlerinde tanımlayıcı istatistikler Pearson korelasyon analizi, aracılık analizi ve Bootstrap analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre pozitiflik ile sosyal medya bağımlılığı ve saldırganlık arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Aracılık bulgularına göre saldırganlığın alt boyutlarından olan düşmanlığın, sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında aracılık ettiği saldırganlığın diğer alt boyutlarının ise aracılık etmediği görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre yapılan t testi sonuçlarına göre kız ve erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı, fiziksel saldırganlık, öfke ve pozitiflik puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklar incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal medya bağımlılığı ve öfke puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; erkek öğrencilerin de kız öğrencilere göre fiziksel saldırganlık ve pozitiflik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Öte yandan sözel saldırganlık, düşmanlık ve saldırganlık toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir. Çalışmanın sonuçları alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Pozitiflik, saldırganlık, sosyal medya bağımlılığı, ergenler

Atıf: Can, C. ve Yıldız, M. A. (2024). Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki ilişkide saldırganlığın çoklu aracılığı. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 14(2), 576-611. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1359911>

¹ Bu çalışmanın bir özeti 17-19 Kasım 2023 tarihleri arasında Ankara Üniversitesinde gerçekleştirilen 24.Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, pdcelalcan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8525-6096>

³ (Sorumlu Yazar) Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Türkiye, maliyildiz@adiyaman.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3297-2982>

⁴ Bu çalışma Adıyaman Üniversitesi'nin 11.01.2022 tarih ve 182 sayılı Etik Kurul Onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Giriş

Amerikan Psikoloji Derneği Başkanlığı sırasında 1998 yılındaki bir konuşmasında Pozitif psikolojiden ilk defa söz eden Martin Seligman, II. Dünya Savaşı'ndan sonra psikoloji biliminin insanların sadece zarar görmüş tarafıyla ilgilenip güçlü yanlarını göz ardı ettiğini vurgulamıştır (Seligman, 1998). Yani geleneksel psikoloji, patolojilerin teşhisine ve tedavisine dikkat çekip bunu düzeltme yoluna giderken (Sheldon ve King, 2001) pozitif psikoloji, kişinin olumlu özelliklerine ve yönlerine odaklanmaktadır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Pozitif psikoloji, bireye hayatının her alanında olumlu bir bakış açısıyla bakmasını sağlayan; bireyin, grupların ve kurumların işleyiş ve gelişim süreçlerinin veya koşullarının araştırılması olarak tanımlanabilir (Gable ve Haidt, 2005). Seligman ve Csikszentmihalyi (2000) pozitif psikolojiyi kişisel ve grup düzeyinde ele almaktadır. Kişisel olarak olumlu bireysel özelliklerden söz etmektedirler. Bunlar; esenlik, memnuniyet, umut, iyimserlik, akış, mutluluk, özgünlük, bağışlayıcılık, maneviyat, yetenek ve bilgeliktir. Grup düzeyinde ise; vatandaşlık erdemleri, sorumluluk, fedakârlık, nezaket, özen ve iş ahlakıdır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Pozitif psikoloji sağlıklı olan bireyin kendini daha neşeli, anlamlı, pozitif hissettiği ve tatminkâr olduğu bir hayatı amaçlamaktadır (Günaydın, 2017).

Seligman ve Csikszentmihalyi'nin (2000) pozitif psikoloji tanımlarının ardından bu konuda birçok araştırma yapılmıştır. Bununla birlikte ortaya çıkan kavramlardan birisi de "pozitiflik"tir. Pozitifliğin yeni bir kavram olması sebebiyle alan yazında pozitiflikten farklı biçimlerde bahsedilmiştir. Caprara ve Steca (2005) pozitiflik kavramını "pozitif düşünme" olarak belirtmektedir. Ayrıca ilgili literatürde pozitifliği "pozitif yönelim" olarak belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Alessandri ve diğerleri, 2012; Caprara, 2009; Caprara, Alessandri ve Barbaranelli, 2010; Caprara ve diğerleri, 2010; Ryff, 1989a; Ryff, 1989b). Pozitif yönelim, bireyin kendisi, hayatı ve geleceğine olumlu bakmaya, kalıtımsal olarak daha yatkın olduğunu doğrulasa da hem çevresel fırsatlar hem de bireysel deneyimlerde oldukça önemlidir (Caprara, Alessandri ve Barbaranelli, 2010). Pozitif yönelim, kişinin hayatına renk katıp bireyin potansiyelini ortaya çıkarmada önemli bir ön eğilime sahiptir (Caprara, 2009). Caprara ve diğerleri (2012) pozitiflik ölçeğini geliştirdikleri süreçte pozitif yönelim ve pozitif düşünmenin artık pozitiflik olarak tanımlanacağını belirtmişlerdir. Buna göre pozitiflik; iyimserlik, yaşam doyumu ve benlik saygısının bir araya geldiği ortak bir nokta olup kişinin benliğine, geleceğine ve geçmişine ilişkin düşünceleri olarak ifade edilmektedir (Alessandri ve diğerleri, 2012). Yıldız (2016) bireyin benliğine ilişkin değerlendirmelerinin benlik saygısını; hayata dair değerlendirmelerinin yaşam doyumunu, geleceğe dair değerlendirmelerinin ise iyimserliğini yansıttığını belirtmektedir. Pozitifliği "pozitif işleyiş" olarak ele alan Ryff (1989a; 1989b) ise bunun altı boyutunun olduğunu belirtmektedir. Bunlar:

- 1) Kendini kabul etme; bireyin benliğine ve yaşamına dair olumlu bir tutuma sahip olmasıdır. Pozitif psikolojik işleyişin merkezinde yer alan bu boyut aynı zamanda bireyin kendini gerçekleştirme, optimal işleyiş ve olgunluğunun da bir özelliğidir.
- 2) Başkalarıyla olumlu ilişkiler; bireyin tüm insanlar için güçlü şefkat ve empati, daha fazla sevgi, derin dostluk ve başkalarıyla özdeşleşmesi olarak tanımlanır.
- 3) Özerklik; bireyin kendi kararlarını kendisinin verebilmesi, bağımsız olması ve davranışlarında içten denetimli olmasıdır.
- 4) Çevresel ustalık; bireyin kendi yaşam alanını ruh haline uygun olarak çevreyi değiştirip seçmesiyle birlikte çevreye hem hâkim olup hem de aktiftir.

- 5) Hayatın amacı; pozitif işleyişe sahip bireylerin yaşama dair amaçları, niyetleri vardır ve yaşamlarının anlamlı olduğu hissine sahiptirler.
- 6) Kişisel gelişim; bireyin potansiyelini fark etmesi ve geliştirmesine ihtiyaç duymasıdır.

Bireylerin pozitifliğini olumsuz yönde etkileme potansiyele sahip değişkenlerden birisinin saldırganlık olduğu düşünülebilir. Alan yazında saldırganlıkla ilgili birçok farklı tanımlama yapılmıştır. Saldırganlık, insanlar arasında sorun yaratan ve varlığı rahatsızlık veren bir durum olup (Tuzgöl, 2000) tipik bir şekilde başka bir bireye zarar vermeyi hedefleyen davranıştır (Archer, 2009). Mustonen ve Pulkkinen'e (1993) göre saldırganlık, kasıtlı veya kazayla kendine, başka birisine, hayvana ya da cansız bir nesneye fiziksel veya psikolojik zarar veren veya vermeye teşebbüs eden herhangi bir davranıştır. Buss ve Perry'e (1992) göre ise saldırganlık; davranışsal, duygusal ve bilişsel boyutlara ayrılmaktadır. Saldırganlığın davranışsal boyutunu fiziksel ve sözlü saldırganlık, duygusal boyutunu öfke, bilişsel boyutunu ise düşmanlık temsil etmektedir. Williams ve diğerleri (1982) ise saldırganlığı açık ya da gizli tehditler ve sözsüz davranışlar dâhil olmak üzere, fiziksel veya psikolojik olarak zarar veren davranışlar olarak belirtmişlerdir. Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme kuramına göre birey, davranışları gözlemleyerek veya deneyimleyerek öğrenmektedir. Öğrenilen bu davranışlardan birisi de saldırganlıktır (Bandura, 1973). Bireyin saldırganca davranışlar sergilemesinde aile, çevre, iç etkenler ve dış kaynaklar da etkili olmaktadır (Küsmez, 2019).

Alan yazında saldırganlık ile pozitifliğin bileşenlerinden olan benlik saygısı arasında yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda saldırganlık ile benlik saygısı arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki olduğu saptanmıştır (Muarifah ve diğerleri., 2022; Xia, Wang ve Yu, 2022). Tuncer (2019) tarafından yapılan çalışmada ise saldırganlık ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bazı çalışmalarda ise saldırganlık ile benlik saygısı arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur (Arıcak, 1995; Babore ve diğerleri, 2017; Kumar ve diğerleri, 2014). Teng ve diğerlerinin (2015) yaptığı meta-analiz çalışmasına göre benlik saygısı ile saldırganlığın bütün alt boyutları arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Şahin (2015) ise ergenlerde yapmış olduğu çalışmada benlik saygısının arttıkça saldırganlık düzeyinin azaldığını ifade etmiştir. Donellan ve diğerleri (2005) saldırganlık ile düşük benlik saygısı arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ilişki bulmuşlardır. Ergin (2018) ise ergenlerle yapmış olduğu çalışmada benlik saygısının saldırganlık üzerinde etkili olduğunu belirlemiştir. Taylor ve diğerleri (2007) yaptıkları araştırmada öz benliğin saldırganlığın yordayıcısı olduğunu saptamış olup düşük öz benliği olan öğrencilerin daha saldırgan olduğunu tespit etmişlerdir. Alan yazında yer alan çalışmalarda pozitifliğin diğer bir bileşeni olan yaşam doyumu ile saldırganlık arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Cenkseven-Önder ve Yalnızca-Yıldırım, 2020; Toper ve diğerleri, 2023). Öte yandan pozitifliğin diğer bir bileşeni olan iyimserlik ile saldırganlık arasında yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Ergenlerle yapılan bir çalışmada saldırganlık ile iyimserlik arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir (Chaudhry ve Shabbir, 2018). Yapılan farklı bir çalışmada yine iyimserlik ile saldırganlık arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir (Yalçın, 2019). Gündoğan (2016) ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerle yapmış olduğu çalışmada, öznel iyi oluş düzeyinin azaldıkça saldırganlık düzeyinin arttığını tespit etmiştir.

Bireyin ergenlik çağındaki yaşam doyumu tüm hayatını etkilemektedir (Türkel ve Dilmaç, 2019). Öte yandan ergenlik döneminde çocukluktan çıkmanın hüznü ve büyüme isteğine sahip bireyler, benliğini yitirme korkusu yaşayabilir ve yeni ya da gerçek benliğini

bulmaya çalışmanın savaşını verir (Dilek ve Aksoy, 2013). Pozitifliğin bir diğer bileşeni olan iyimserliğin, ergenlik döneminde bireyin geleceğe ilişkin beklentilerinde önemli bir değişken olduğu, ortaya çıkabilecek sorunları önlediği ve bireye daha sağlıklı bir gelecek inşa etmesinde yardımcı olduğu düşünülmektedir (Çalışkan ve Uzunkol, 2018). Ergenlik döneminde olan bir bireyin pozitifliğinin desteklenmediği durumlarda olası davranış sorunları ortaya çıkabilir. Saldırganlık da bu davranış sorunlarından birisidir (Kesen ve diğerleri, 2007; Özcan ve diğerleri, 2022). Saldırganlığın özellikle okullarda ve ergenler arasında görülen yaygın bir problem olduğu söylenebilir. Bu bakımdan lise öğrencilerinin ruh sağlığı gelişimlerinin desteklenmesi açısından pozitiflik düzeylerini artırma ve saldırganlık düzeylerini azaltma noktasında bu değişkenler arasındaki ilişkilerin anlaşılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal psikolojinin araştırma konularından biri olan saldırganlık, ayrıca sosyalleşmenin bir diğer yönü olarak ele alınmaktadır (Erdemir ve Özkamalı, 2021) Sosyalleşme yüz yüze olabileceği gibi sosyal medya üzerinden de olabilmektedir. Son yıllardaki önemli gelişmelerden birisi sosyal medyanın hayatımızda önemli bir yer tutmasıdır. Ocak 2024'te yayınlanan verilere göre dünyada 5 milyardan fazla sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Aynı çalışmada nüfusa göre sosyal medya kullanım oranlarına bakıldığında Türkiye'de sosyal medya kullanım oranının yüzde 66,8 olduğu görülmüştür (We Are Social, 2024). Ayrıca, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması raporuna göre Türkiye'de 16-74 yaş grubunda bulunan bireylerin yüzde 87,1'i internet kullanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023). Öte yandan Deniz ve Gürültü (2018) tarafından lise öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin orta düzeyde sosyal medya bağımlısı olduğu görülmüştür. Güney ve Taştepe (2020) tarafından ergenlerle yapılan çalışmada orta düzeyde sosyal medya bağımlılığı görülmesi benzer sonuçlar olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede internet ve sosyal medya kullanımının hem dünyada hem de Türkiye'de bu denli artış göstermesinin bireylerde sosyal medya bağımlılığının gelişmesi açısından riski artırdığı söylenebilir.

Sosyal medya; bireyin arkadaşlarının, ailesinin ve yakın çevresinin neler yaptığını bilmesini kolaylaştıran (Prybylski ve diğerleri, 2013), zaman ve mekân sınırı tanımaksızın düşünce ve fikirlerini paylaştığı (Bilginer, 2020), fotoğraf ve video paylaşım imkânının sağlandığı (Çolak, 2020), bir dizi ilişkiyle birbirine bağlanan bireyler topluluğudur (Downes, 2005). Sosyal medya, bireyin birçok ihtiyacının karşılandığı ortam olup bireye oyun oynamak, yeni bilgiler keşfetmek, iletişim kurmak, alışveriş yapmak gibi imkânlar tanımaktadır (Türkel ve Dilmaç, 2019). Birey, sosyal medyada daha önceden tanımadığı bir insanla iletişim kurabildiği gibi aynı zamanda kimliğini, cinsiyetini, statüsünü, adını farklı biçimde tanıtabilmektedir (Balci ve diğerleri, 2019). Doğan (2021) lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sosyal medyayı sıkılınca zaman geçirmek, eğlenceli videolar izlemek, çeşitli müzikler dinleyip ve indirmek, bilmediği şeyleri öğrenmek, dünya ve Türkiye gündemini takip etmek gibi amaçlarla kullandığını ortaya koymuştur. Yapılan farklı bir çalışmada ise ortaokul öğrencilerinin sosyal medyada arkadaşlarıyla iletişim kurup, fotoğraf paylaştıkları, paylaşılan fotoğraflara yorum yaptıkları ve diğerlerinin gönderilerini beğendikleri görülmüştür (Martin ve diğerleri, 2018). Ayrıca, Bal ve Bicen (2017) üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarını araştırdıkları çalışmada öğrencilerin mesajlaşma, arkadaşlarını ve haberleri takip etme, fotoğraf veya video çekme ve paylaşma, yeniliklerden haberdar olma, müzik dinleme, uygulamaları takip etme, yeni arkadaşlar edinme gibi amaçlar için sosyal medyayı kullandıklarını fark etmişlerdir.

Günden güne artan sosyal medya uygulamaları, sosyal medya kullanıcı sayısı ve sosyal medyaya bağımlı sayılabilecek düzeyde kullanan kişi sayısının artışı nedeniyle sosyal medya bağımlılığı tanımlanmasına ihtiyaç duyulan bir kavram olmuştur (Ünlü, 2018). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-DSM 5'te sosyal medya bağımlılığı, herhangi bir bozukluk olarak sınıflandırılmamış (Yüksel Şahin ve Öztoprak, 2019) olsa da bununla ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Sosyal medya bağımlılığı, bireyin rutin işleri pahasına kendini sosyal medya kullanmak zorunda hissetmesi, aşırı sosyal medya kullanması ve sürekli takip etmesidir (Zivnuska ve diğerleri, 2019). Ünübol ve Hızlı Sayar (2019) sosyal medya bağımlılığını, bireyin aşırı düzeyde sosyal medya kullanımı, sosyal medyada az vakit geçirince yoksunluk hissetmesi, sosyal medyada zaman geçirmek için yalan söylemesi, internet kullanırken duygusal tepki vermede zorlanması, davranışsal, ilişkisel ve bilişsel alandaki bozulmalar olarak nitelendirmektedir. Hazar'a (2011) göre ise güçlü bir sosyal medya kullanma isteği ve sonrasında yaşanan doyum olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan sosyal medya bağımlılığı, problemli sosyal medya kullanımı ve internet bağımlılığının benzer kavramlar olduğu söylenebilir. Sosyal medya bağımlılığıyla benzer bir terim olan problemli sosyal medya kullanımı; sosyal medya platformlarının sorunlu kullanılması (Üzer ve Kurtseş Gürsoy, 2022), sosyal medyada aşırı vakit harcanması (Tepret, 2018), yoğun bir motivasyon ile sosyal medya platformlarını kullanma eğilimi (Andreassen ve Pallesen, 2014) ve ana eylem olarak sosyal paylaşımın yapılması gibi özelliklere sahiptir (Yavuz, 2020). Benzer bir diğer terim olan internet bağımlılığı için Young (1998b) tarafından önerilen ölçüte göre sekiz maddeden beşi karşılanırsa kişi tanı alabilir. Buradaki tanı ölçütleri şu şekildedir: İnternet hakkında sürekli düşünme (internet üzerinde yaptıkları ve yapacakları ile ilgili düşünme); doyum sağlayabilmek adına internette daha uzun zaman harcama; internet kullanımını kontrol altına almaya, azaltmaya veya durdurmaya yönelik çabaların sonuç vermemesi; internet kullanımı azaldığında veya durdurulduğunda kaygılı, depresif veya öfkeli hissedilmesi; internette düşünülenden daha uzun vakit geçirilmesi; internetin aşırı kullanılması sebebiyle aile, okul ve iş arkadaşlarıyla problem yaşanması, eğitim ya da iş hayatına dair fırsatların tehlikeye girmesi veya kaybedilmesi; internette geçirilen süre hakkında çevredekilere yalan söyleme; interneti sorunlardan ya da olumsuz duygulardan kaçmak için kullanma (Young, 1998b). İnternet bağımlılığı, bağımlılığa sebep olan uygulama ya da aktivitenin türü ne olursa olsun bütün halinde değerlendirilirken; sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı gibi terimler daha amaçlı ve spesifiktir (Savci ve Aysan, 2017). Ayrıca sosyal medya bağımlılığı, internet bağımlılığının sosyal hedefler için kullanılan bir türüdür (Doğrusever, 2021). Yapılan tanımlamalar incelendiğinde bu terimlerin kesiştiği kısımlar olduğu görülmektedir.

Ergenlerin günlük sosyal medya kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılıkları artmaktadır (Bilgin, 2018). Sosyal medya kullanımının ve sosyal medya bağımlılığının arttığı düşünülünce bu durumun bireyin hayatında olumsuz etkileri olduğu da söylenebilir. Sosyal medya bağımlılığı kişilerin psikolojilerinde beklenmedik etkiler yaratabilmekte ve toplumla uyum içinde yaşamasını zorlaştırabilmektedir (Söner ve Yılmaz, 2018). Sosyal medya kullanımı arttıkça ergenlerin uyku kalitesi ve benlik saygısı düşmekte yaşamış oldukları depresyon ve kaygı seviyeleri yükselmektedir (Woods ve Scott, 2016). Ayrıca sosyal medya bağımlısı bireylerde sosyal fobi ve asosyalite de görülmektedir (Bütüner ve diğerleri, 2022). Fobik anksiyete, psikotizm, öfke düşmanlık duyguları ve paranoid düşünceler ile sosyal medya bağımlılığı arasında ilişki bulunmaktadır (Bilgin, 2018). Sosyal medya bağımlısı bireylerin tedavi edilerek sosyal medyadan uzaklaşmaları sağlanıp olumsuz etkiler ortadan kaldırılabilir. Fakat alkol, sigara gibi maddelerde bağımlılığa neden olan maddelerden tedavi yoluyla

uzaklaşmak söz konusuysen sosyal medyayı içinde barındıran internetten uzak durmak konusunda etkili bir yöntem ortaya çıkarılamamıştır (Söner ve Yılmaz, 2018).

Sosyal medyada saldırganlığa maruz kalanların ergenler ve genç yetişkinler olduğu görülmüştür (Myers, 2015, akt.Güler ve diğerleri, 2022). Hayatın her alanında olduğu gibi sosyal medyada da yer edinen saldırganlık davranışının etkisinde kalan bireylerin saldırganlaşıp şiddete başvurduğu görülmektedir (Güler ve diğerleri, 2022). Sosyal medyada mevcut olan özgür ortam bireyi şiddetin içine çekmektedir (Akçay Bekiroğlu ve Şahin, 2019). Bireyin karanlık yönünü yansıtan şiddet ve saldırganlık, bireyselden toplumsala doğru sosyal medya aracılığıyla yayılmaktadır (Güler ve diğerleri, 2022). Bu noktada sosyal medya bağımlılığı ile saldırganlığın incelendiği çalışmalar olduğu alan yazında görülmektedir. Yapılan bir çalışmada, sosyal medya bağımlılığı ile saldırganlık arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Babayiğit ve diğerleri, 2019). Rustamov ve diğerleri (2023) tarafından yapılan çalışmada sosyal medya bağımlılığı yüksek olan bireylerin saldırganlıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Lin ve diğerleri (2024) tarafından yapılan çalışmada ise sosyal medya bağımlılığı ile saldırganca davranışlar arasında pozitif ilişki olduğu ve gece sosyal medya kullanımı ile uyku kalitesinin aracı rol oynadığı bulunmuştur.

Sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, bireylerin pozitifliklerinin yani benlik saygısı, yaşam doyumu ve iyimserliklerinin de bundan etkileneceği düşünülebilir. Sosyal medyanın bireyi hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilecek bir alan olduğu söylenebilir. Sosyal medya platformları güzel, çekici ve zengin kişiler için benlik saygısını arttırabilecek bir ortamken; tam tersi duruma sahip kişiler içinse benlik saygısını olumsuz etkileyebilecek bir ortamdır (Aydoğan, 2024). Pozitifliğin bileşenlerinden birisi olan yaşam doyumunun yeterli olmaması durumunda; yaşam kalitesinin standartların altında olması durumunda sosyal medya bağımlılığı artar (Eren, 2020). Zhan ve diğerleri (2016), sosyal medya kullanmanın bireylerin sosyal fayda elde etmesine bundan ötürü de yaşam doyumunun artmasına yardımcı olabileceğini öne sürmektedir. Bu noktada sosyal medyanın bireyin hayatında edindiği konum düşünüldüğünde bireyin pozitifliği bundan olumlu ya da olumsuz olarak etkilenebilir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, Hawi ve Samaha (2016) tarafından yapılan çalışmada, sosyal medya bağımlılık düzeyinin arttıkça benlik saygısının azalıp yaşam doyumunun arttığını tespit etmiştir. Ayrıca Hou ve diğerleri (2019) sosyal medya bağımlılığının benlik saygısını olumsuz etkilediğini belirlemişlerdir. Bergagna ve Tartaglia (2018) tarafından gerçekleştirilen farklı bir çalışma da benlik saygısı yüksek bireylerin Facebook'ta daha az vakit geçirdiği görülmüştür. Doğan (2016), lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada sosyal ağ sitesi kullanımının öğrencileri mutlu ettiğini, yaşam doyumunu ve psikolojik iyi oluşunu yordadığını belirlemiştir. Şahin (2016) tarafından yapılan bir araştırmada internet bağımlılığı ile yaşam doyumu arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Balcı ve Koçak (2017) çalışmasında üniversite çağındaki öğrencilerin sosyal medya kullanım süreleri azaldıkça yaşam doyumu düzeylerinin arttığını belirlemiştir. Blachnio ve diğerleri (2016) Facebook kullanıcıları ile yaptıkları çalışmada Facebook bağımlılığı ile yaşam doyumu arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. İyilik hali ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen Satıcı (2019), sosyal medya bağımlılığının iyilik halini negatif yönde yordadığını tespit etmiştir. Ümmet ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre iyi oluşun ergenlerde sosyal medya bağımlılığı için yordayıcı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda saldırganlık, sosyal medya bağımlılığı ve pozitifliğin içinde barındırdığı kavramlarla ilgili lise öğrencileriyle birçok çalışma yapıldığı görülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki ilişkide saldırganlığın çoklu aracılığını incelemektir. Sosyal medya kullanımının her geçen gün arttığı düşünüldüğünde sosyal medya bağımlılığı oranlarının ergenler arasında da artma potansiyelinin olduğu düşünülmektedir. Sosyal medyada özgür bir ortamın olması bireylerin düşüncelerini istedikleri gibi ifade edebilmeleri açısından olumlu görünse de denetimsiz olması nedeniyle bu ortamlarda başka bireylerin sınırlarını ihlal edip öfke, düşmanlık gibi duygularını ifade ederek nefret söylemlerinde bulunabilirler. Ergenlerin sosyal medyayı bu denli aktif kullandıkları düşünüldüğünde bu durumda hem saldıran tarafta hem de saldırıya uğrayan tarafta olabilirler. Bu tarz davranışların sergilendiği bir ortamdan ergenleri uzak tutmak, saldırganca davranışların sosyal medyada yayılmasını önlemek ya da ergenlerin pozitifliklerine katkıda bulunmak; ergenlerin ruh sağlıklarını koruma ile sosyal ve duygusal açıdan gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Ergenleri yaşayabilecekleri psikolojik problemlerden korumak, gerçek dünyada sosyalleşmelerini sağlamak, sosyal medya platformlarını ve interneti verimli kullanmalarını sağlamak ya da sorunlarından kaçmak adına sosyal medyaya yönelmelerini önlemek oldukça önemlidir.

Liseli ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, saldırganlık ve pozitiflik düzeylerinin cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığının anlaşılmasının yapılacak önleyici ve koruyucu ruh sağlığı çalışmalarının planlanmasında ve uygulanmasında önemli olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca ergenlerin iyi oluşlarının önemli bir göstergesi olan pozitiflikleri ile ilişkili değişkenlerin anlaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal medya bağımlılığının saldırganlık ve pozitiflik ile aralarındaki ilişkilerin anlaşılmasının, ergenlere yönelik yapılacak müdahale çalışmalarının planlanmasına katkı sunacağına inanılmaktadır. Ayrıca bu çalışma çerçevesinde incelenen aracılık modelinin sonuçlarının eğitimcilere, ruh sağlığı çalışanlarına ve ebeveynlere; ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, pozitiflik ve saldırganlık hakkında önemli bilgiler sunması ve alınabilecek önlemler için fikir vermesi hedeflenmektedir. Alan yazın incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığı, saldırganlık ve pozitiflik değişkenlerinin bir arada incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında saldırganlığın çoklu aracılığını incelemektir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda araştırma soruları şu şekildedir:

1. Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında doğrudan anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile saldırganlığın alt boyutları arasında doğrudan anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
3. Lise öğrencilerinde saldırganlığın alt boyutları ile pozitiflik arasında doğrudan anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
4. Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında saldırganlığın alt boyutlarının aracılık etkileri istatistiksel açıdan önemli midir?
5. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı, pozitiflik, saldırganlık ve alt boyutları cinsiyet faktörüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırmada genel tarama modelinin alt türü olan ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. İlişkisel tarama desenleri iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri incelemek için kullanılmaktadırlar (Heppner ve diğerleri, 2013). Araştırmanın sonuç değişkeni pozitiflik, öncül değişkeni sosyal medya bağımlılığı ve aracı değişkenleri saldırganlığın alt boyutlarıdır. Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkiler çoklu aracılık ile incelenmiştir. Çoklu aracılık modelleri, öncül değişkeni ve sonuç değişkenini birbirine bağlayan iki ve üstü aracı değişkenden oluşmaktadır (Burt ve Hampton, 2017). Böyle oluşturulan çoklu aracılık modelleri, birden fazla aracılık etkisinin bir arada tahmin edilmesine imkân sağlamaktadır (Örs Özdi, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırma grubunu, Vehbi Dinçerler Fen Lisesi, Gaziantep Merkez Anadolu Lisesi, Vedat Topçuoğlu Anadolu Lisesi, Şehit Serdal Şakır Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okuyan 13-18 yaşları arasında ve yaş ortalaması 15.62, Ss=1.2 olan 220 kız (%55) ile 180 erkek (%45) olmak üzere toplam 400 öğrenci oluşturmuştur. Lise öğrencileri tamamına ulaşılması zor olan bir evren grubudur. Bundan ötürü araştırmacıların yakın çevresinde bulunan, erişilmesi kolay örneklem grubu seçilmiş ve araştırma verileri zamandan tasarruf edilerek toplanmaya çalışılmıştır. Bu sebeplerden dolayı çalışma grubunu belirlemede uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada üç ölçek ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce ölçeği geliştiren ve uyarlayan kişilerden gerekli izinler alınmıştır. Bir kişinin veri toplama araçlarını doldurması ortalama 20 dakika sürmüştür. Veriler toplu olarak sınıf ortamında toplanmıştır. Araştırma verileri toplanırken öğrencilere araştırma ve veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiş ayrıca gizlilik konusunda hiç kimseyle bilgi paylaşımı yapılmayacağı belirtilmiştir. Aşağıda, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ile sahip oldukları geçerlik ve güvenirlik bilgilerine ve araştırmada kullanılan veri analiz tekniklerine yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Ergenlerin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu, internet bağlantısı, sosyal medya kullanımı, ortalama günlük sosyal medya kullanımı gibi durumlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Pozitiflik Ölçeği

Caprara ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen Pozitiflik Ölçeği'nin (PÖ) Türkçe'ye uyarlamasını Duy ve Yıldız (2020) yapmıştır. Ölçek, 8 maddeden oluşmaktadır ve tek boyutludur. PÖ'nün uyarlama çalışmaları hem lise öğrencileri hem de üniversite öğrencileri

üzerinde yapılmıştır. Her iki grupta gruplar arasında metrik düzeyde ölçme eşdeğerliği sağlanmıştır. PÖ'nün güvenilirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı, her iki grup için de $\alpha = .81$ olarak bulunmuştur. PÖ'nün ölçüt geçerliği için Yaşam Yönelimi Testi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Ergenler İçin Pozitif ve Negatif Duygular Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan ölçüt bağıntılı geçerlik analizine baktığımızdaysa pozitiflik ile kötümserlik alt boyutu ($r = -.36$, $r = -.57$), iyimserlik alt boyutu ($r = .43$, $r = .63$), iyimserlik toplam puanı ($r = .48$, $r = .68$), negatif duygu ($r = -.47$, $r = -.40$), pozitif duygu ($r = .55$, $r = .55$), benlik saygısı ($r = .62$, $r = .54$) ve yaşam doyumu ($r = .60$, $r = .73$) arasında anlamlı bir düzeyde ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Andreassen ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilen Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'ni Demirci (2019) Türkçe'ye uyarlamıştır. Ölçek tek boyutta olup 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçek hem lise hem de üniversite öğrencilerine uyarlanmıştır. Liseli ergenler üzerinden yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi bulgularına göre kabul edilebilir düzeyde uyuma (Brown, 2015; Schumacker ve Lomax, 2004) sahip olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=16.02$, $sd=9$, $p = .066$; TLI=.92; CFI=.95; RMSEA=.079; SRMR=.048) Ölçüt bağıntılı geçerliği için Young (1998a) tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile yapılan çalışmada üniversite öğrencileri örnekleminde ($r = .63$, $p < .001$), çalışan örnekleminde ($r = .76$, $p < .001$) pozitif düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri AFA örneklemine göre .83, DFA örneklemine göre .83, ölçüt bağıntılı geçerlilik örneklemine göre .82, test-tekrar test ilk uygulama örneklemine göre .84, ikinci uygulama örneklemine göre .83, çalışan örneklem grubuna göre .80 ve lise DFA örneklem grubuna göre ise .73 olarak belirlenmiştir.

Saldırganlık Ölçeği Kısa Formu

Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin, Türkçe uyarlaması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi Kuzucu ve Sarıot Ertürk (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 5'li Likert tipi ve 12 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca ölçek, fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke ve düşmanlık adlarında dört faktörlü yapıya bir sahiptir. Her boyut üçer maddeden oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına ölçeğin madde yük değerleri .65 ile .86 arasında bulunmuştur. Yapı geçerliği için yapılan birinci ve ikinci düzey DFA bulgularına göre ölçeğin, birinci düzey DFA ($\chi^2/sd=101.19/48$, RMSEA= .05, SRMR= .06, GFI= .96, CFI = .98, NFI= .96) ve ikinci düzey DFA ($\chi^2/sd=98.52/50$, RMSEA= .05, SRMR= .06, GFI= .96, CFI = .98, NFI= .96) sonuçlarının iyi düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Brown, 2015; Schumacker ve Lomax, 2004). Ölçeğin iç tutarlılığı için incelenen Cronbach Alpha değeri .80, McDonald Omega değeri .76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik çalışmasında güvenilirlik değeri .99 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Lise öğrencilerinin saldırganlık, sosyal medya bağımlılığı ve pozitiflik düzeylerinin incelenmesi için betimsel istatistikler ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Ergenlerin saldırganlık, sosyal medya bağımlılığı ve pozitiflik düzeylerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemek için bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Çalışmada test edilen

modelin aracılık edip etmediğini görebilmek amacıyla Sıradan En Küçük Regresyona Dayalı yaklaşım ile dolaylı etkilerin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığını belirlemek için Bootstrap analizi kullanılmıştır. Aracılık analizleri için Hayes (2018) tarafından geliştirilen SPSS programının bir uzantısı olan PROCESS makrosunda yer alan Model 4 kullanılmıştır. Çalışmanın verileri SPSS 23.0 paket programı analiz edilmiştir.

Etik Konular

Bu çalışma Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 11/01/2022 tarih ve 182 sayılı etik kurul izni alındıktan sonra katılımcılara yüz yüze uygulanmıştır. Katılımcılara bilgi verildikten sonra veriler gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Toplanan verilerin üçüncü kişilerle herhangi bir sebeple paylaşılmayacağı belirtilmiştir.

Bulgular

Çalışma grubunun sosyo-demografik bilgilerine ilişkin tanımlayıcı istatistik sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubuna Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kız	220	55
	Erkek	180	45
Yaş	13	10	2,5
	14	74	18,5
	15	100	25
	16	102	25,5
	17	102	25,5
	18	12	3
	9	95	23,8
Sınıf	10	115	28,8
	11	129	32,3
	12	61	15,3
Anne-Baba	Birlikte	378	94,5
	Boşanmış	22	5,5

Tablo 1’de yer alan verilere bakıldığında katılımcıların %55’inin kız öğrencilerin, %45’inin ise erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun 15-17 yaş aralığında olduğu ve katılımcıların daha çok 10. ve 11. Sınıf öğrencilerinden oluştuğu ve anne babalarının birlikte olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunun sosyal medya (SM) kullanımlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2*Çalışma Grubunun Sosyal Medya (SM) Kullanımlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler*

Değişkenler	n	%
Evinde İnternet Bağlantısı Bulunan	Evet	349
	Hayır	51
Sosyal Medya Kullanan	Evet	380
	Hayır	20
SM Ortalama Kullanım Süresi	1 Yıldan Az	70
	1-3 Yıl Arası	172
	4-6 Yıl Arası	112
	7 Yıldan Fazla	46
SM Günlük Ortalama Kullanılan Süre	1 Saatten Az	94
	1-3 Saat	217
	4-6 Saat	76
	7 Saatten Fazla	14
Gün İçerisinde Ortalama SM Kontrol Etme Sıklığı	5 Dakikada Bir	24
	15 Dakikada Bir	46
	30 Dakikada Bir	69
	45 Dakikada Bir	43
	60 Dakikada Bir	142
	Diğer	76
SM En Çok Ne Paylaşılır	Fotoğraf	147
	Video	18
	Canlı Yayın	3
	Yazı/Fikir	22
	Paylaşım Yapmam	209
	Diğer	1(Şarkı)
SM Ortalama Paylaşım Yapma Sıklığı	Her Gün	26
	Haftada Birkaç Kez	51
	Haftada Bir Kez	26
	Ayda Bir Kez	102
	Paylaşım Yapmam	195
Koronavirüs Hastalığı Sürecinde Sosyal Medya Kullanım Sıklığındaki Değişim	Çok Azaldı	13
	Biraz Azaldı	11
	Hiç Değişmedi	58
	Biraz Arttı	187
	Çok Arttı	131

Tablo 2’de yer alan verilere göre katılımcıların %87,3’ünün (n=349) evinde internet bağlantısı bulunurken %12,8’inin (n=51) evinde internet bağlantısı bulunmamakta ve katılımcıların %95’i (n=380) sosyal medya kullanırken %5’i (n=20) sosyal medya kullanmamaktadır. Bu veriler internet ve sosyal medya kullanımının ne kadar yoğun olduğunu gösterir niteliktedir.

Katılımcıların sosyal medyayı ne kadar süredir kullandıkları ile ilgili soruya %17,5’i (n=70) 1 yıldan az, %43’ü (n=172) 1-3 yıl, %28’i (n=112) 4-6 yıl ve %11,6’sı (n=46) 7 yıldan fazla cevabını vermiştir. Katılımcıların günlük ortalama sosyal medyayı kullanım sürelerini ölçmek amacıyla yöneltilen soruya %23,5’i (n=94) 1 saatten az, %54,3’ü (n=217) 1-3 saat, %18,8’i (n=76) 4-6 saat, %3,5’i (n=14) 7 saatten fazla cevabını vermiştir. Katılımcılara yönlendirilen gün içerisinde sosyal medya hesaplarını ortalama kontrol etme sıklığı sorusuna %6’sı (n=24) 5 dakikada bir, %11,5’i (n=46) 15 dakikada bir, %17,3’ü (n=69) 30 dakikada bir, %10,8’i (n=43) 45 dakikada bir, %35,5’i (n=142) 60 dakikada bir yanıtını verirken %19’u (n=76)

diğer yanıtını vermiştir. Diğer cevabını veren katılımcıların bazılarının cevapları; kontrol etmem, 2 saatte bir, 3 saatte bir, 5 saatte bir, günde 1 defa, günde 2 defa, günde 3 defa şeklindedir. Bu çerçevede bireylerin uzun yıllardan beri ve gün içerisinde uzun süreler sosyal medyayı kullandığı söylenebilir.

Katılımcıların sosyal medyada en çok ne paylaştıkları ile ilgili soruya ise %36,8'i (n=147) fotoğraf, %4,5'i (n=18) video, %0,8'i (n=3) canlı yayın, %5,5'i (n=22) yazı/fikir %52,3'ü (n=209) paylaşım yapmam cevabını verirken %0,3'ü (n=1) diğer (şarkı) cevabını vermiştir. Katılımcılara yönlendirilen sosyal medyada paylaşım yapma sıklığı ile ilgili soruya katılımcıların %6,5'i (n=26) her gün, %12,8'i (n=51) haftada birkaç gün, %6,5'i (n=26) haftada bir kez, %25,5'i (n=102) ayda bir kez, %48,8'i (n=195) paylaşım yapmam cevabını vermiştir. Bu veri aslında bireylerin sosyal medyayı paylaşım yapmak kadar çevresinde bulunan bireyleri, etkinlikleri, haberleri takip etmek içinde kullanıyor olabileceğini göstermektedir.

Koronavirüs hastalığı sürecinde sosyal medya kullanım sıklığında yaşanan değişim ile ilgili soruya katılımcıların %3,3'ü (n=13) çok azaldı, %2,8'i (n=11) biraz azaldı, %14,5'i (n=58) hiç değişmedi, %32,8'i (n=131) çok arttı, %46,8'i (n=187) biraz arttı cevabını vermiştir. Bu veriye bakıldığında koronavirüs sürecinde bireylerin evde geçirdikleri zamanın artabileceği düşünüldüğünde bireylerin sosyal medyaya yöneldiği ve yaşamı sosyal medyadan takip ettiği düşünülebilir.

Araştırmanın değişkenleri olan sosyal medya bağımlılığı, saldırganlık ve pozitiflik puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler ile korelasyon analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Çalışmadaki Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler ve Pearson Korelasyon Analizi Değerleri

Değişkenler	$\bar{X}$	ss	1	2	3	4	5	6	7
1. Sosyal Medya Bağımlılığı	16.18	5.36	---						
2. Fiziksel Saldırganlık	6.54	2.85	.24**	---					
3. Sözel Saldırganlık	6.36	2.77	.29**	.47**	---				
4. Öfke	8.11	3.28	.30**	.39**	.37**	---			
5. Düşmanlık	10.06	3.55	.33**	.28**	.22**	.39**	---		
6. Saldırganlık Toplamı	31.06	8.94	.41**	.72**	.69**	.76**	.70**	---	
7. Pozitiflik	25.31	6.56	-.25**	-.10*	-.13**	-.23**	-.35**	-.30**	---

N=400, * $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 3'teki değerler incelendiğinde sosyal medya bağımlılığı ile fiziksel saldırganlık ($r = .24$, $p < .01$) ve sözel saldırganlık ($r = .29$, $p < .01$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı ile öfke ($r = .30$, $p < .01$), düşmanlık ($r = .33$, $p < .01$) ve saldırganlık toplamı ($r = .41$, $p < .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Öte yandan sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik ($r = -.25$, $p < .01$) arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca pozitiflik ile fiziksel saldırganlık ($r = -.10$, $p < .05$), sözel saldırganlık ($r = -.13$, $p < .01$) ve öfke ($r = -.23$, $p < .01$) arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Pozitiflik ile düşmanlık ($r = -.35$, $p < .01$) ve saldırganlık toplamı ($r = -.30$, $p < .01$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Liseli öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı, fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, saldırganlık toplam puanı ve pozitiflik ortalama puanlarının cinsiyet

düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yapılan bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Puanların Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	Kız	220	16.864	5.752	2.891	397.996	.004**
	Erkek	180	15.350	4.718			
Fiziksel Saldırganlık	Kız	220	6.114	2.652	-3.326	398	.001**
	Erkek	180	7.056	3.008			
Sözel Saldırganlık	Kız	220	6.496	2.937	1.138	396.638	.26
	Erkek	180	6.183	2.547			
Öfke	Kız	220	8.746	3.423	4.457	397.379	0**
	Erkek	180	7.333	2.912			
Düşmanlık	Kız	220	10.368	3.642	1.94	398	.053
	Erkek	180	9.678	3.413			
Saldırganlık Toplamı	Kız	220	31.723	9.252	1.643	398	.10
	Erkek	180	30.250	8.498			
Pozitiflik	Kız	220	24.350	6.489	-3.268	398	.001**
	Erkek	180	26.478	6.464			

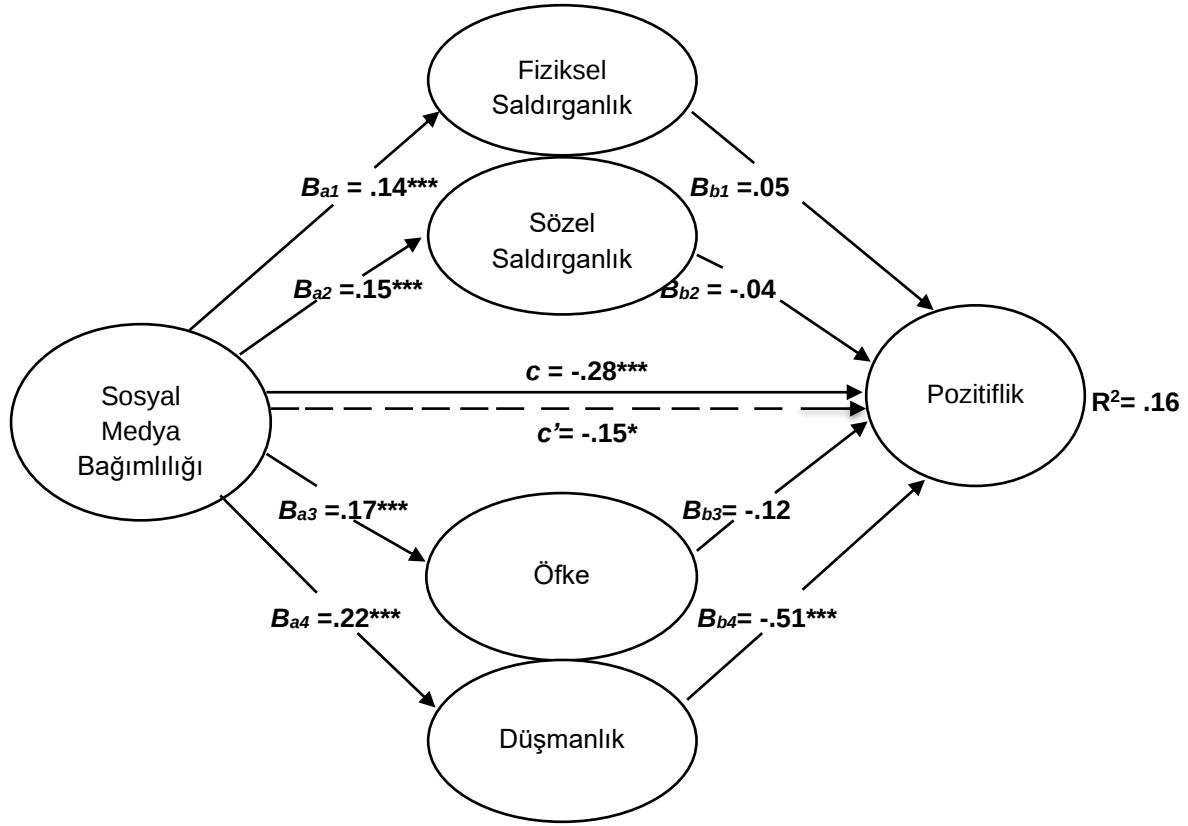
* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 4'teki değerler incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı [$t_{(397.996)} = 2.891$; $p < .01$], fiziksel saldırganlık [$t_{(398)} = -3.326$; $p < .01$], öfke [$t_{(397.379)} = 4.457$; $p < .01$] ve pozitiflik [$t_{(398)} = -3.368$; $p < .01$] puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ($p < .05$) görülmektedir. Bu farklar incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal medya bağımlılığı ve öfke puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; erkek öğrencilerin de kız öğrencilere göre fiziksel saldırganlık ve pozitiflik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Öte yandan sözel saldırganlık, düşmanlık ve saldırganlık toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ($p > .05$) görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki ilişkide saldırganlık alt boyutlarının çoklu aracılığına ait analiz sonucu Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1

*Sosyal Medya Bağımlılığı ile Pozitiflik Arasındaki İlişkide Saldırganlığın Paralel Çoklu Aracılığı Ve Standardize Edilmemiş Beta Değerleri. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$*



Araştırmadan elde edilen verilere göre, sosyal medya bağımlılığının pozitiflik üzerinde gösterdiği toplam etki ($c = -.28$, $SH = .03$, $t = -3.29$, $p < .001$) istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir (1. Adım). Ayrıca, sosyal medya bağımlılığının, aracı değişkenler olan fiziksel saldırganlık ($B = .14$, $SH = .26$, $t = 5.65$, $p < .001$), sözel saldırganlık ($B = .15$, $SH = .25$, $t = 5.88$, $p < .001$), öfke ($B = .17$, $SH = .03$, $t = 5.78$, $p < .001$) ve düşmanlık ($B = .22$, $SH = .32$, $t = 6.86$, $p < .001$) üzerindeki doğrudan etkileri anlamlı düzeydedir (2. Adım). Aracı değişkenlerin pozitiflik üzerindeki doğrudan etkilerine bakıldığında ise düşmanlık ($B = -.51$, $SH = .09$, $t = -5.34$, $p < .001$) alt boyutunun etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur. Ancak fiziksel saldırganlık ($B = .05$, $SH = .13$, $t = .37$, $p > .05$), sözel saldırganlık ($B = -.04$, $SH = .13$, $t = -.31$, $p > .05$), öfke ($B = -.12$, $SH = .11$, $t = -1.10$, $p > .05$) değişkenlerinin etkisi anlamlı düzeyde değildir (3. Adım). Sosyal medya bağımlılığı ile bütün aracı değişkenler aracılık denkleminde birlikte alındığında (4. Adım) doğrudan etki açısından sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki ilişki artmıştır ($c' = -.15$, $SH = .06$, $t = -2.40$, $p > .05$). Bu sonuca göre, aracı değişkenlerden sadece düşmanlık alt boyutunun sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında aracılık yaptığı tespit edilmiştir. Öte yandan, çalışmada incelenen tüm modelin anlamlı düzeyde olduğu ($F_{(6-393)} = 12.38$, $p < .05$) ve pozitiflikte bulunan toplam varyansın %16'sını açıkladığı görülmüştür.

Çalışmada incelenen aracılık modelindeki dolaylı etkilerin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 Bootstrap örnekleme kullanılarak tespit edilmiştir. Elde edilen nokta tahminleri %95 güven aralığı içerisinde değerlendirilmiştir ve yanlışlık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Saldırganlık Aracılığıyla Pozitiflik Üzerindeki Dolaylı Etkisi ile Spesifik Dolaylı Etkisinin Karşılaştırılması

Etkiler	Nokta Tahmini	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)			Bootstrap %95 BCa Güven Aralığı	
		SH	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	-.1314	.0308			-.1961	-.0749
Fiziksel Saldırganlık	.0071	.0216	.3628	.7167	-.0339	.0522
Sözel Saldırganlık	-.0060	.0207	-.3068	.7590	-.0485	.0341
Öfke	-.0209	.0191	-1.0668	.2860	-.0634	.0132
Düşmanlık	-.1116	.0262	-4.1834	.0000	-.1697	-.0654
Karşılaştırmalar						
C3	.1187	.0363			.0536	.1965
C5	.1057	.0343			.0436	.1781
C6	.0908	.0346			.0257	.1616

N= 400, k= 5000, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, Çalışmanın Kontrol Değişkenleri= Yaş, Cinsiyet, Gelir Düzeyi, Sınıf, Bca: Yanlılık hatasından arındırılmış ve düzeltilmiş 5000 Bootstrap örnekleme

Tablo 5'teki değerler incelendiğinde sosyal medya bağımlılığının saldırganlık ve alt boyutları aracılığıyla pozitiflik üzerindeki toplam dolaylı etkisi (yani toplam ve doğrudan etki arasındaki fark/c-c') istatistiksel olarak önemli bulunmuştur (nokta tahmin= -.1314 ve % 95 BCa GA [-.1961, -.0749]). Çalışmada incelenen modelde aracılık yapma açısından aracı değişkenler tek tek değerlendirildiğinde bu değişkenlerden düşmanlığın (nokta tahmin= -.1116 ve % 95 BCa GA [-.1697, -.0654]) aracılığının istatistiksel olarak önemli olduğu görülmüştür. Öte yandan, fiziksel saldırganlığın (nokta tahmin= .0071 ve % 95 BCa GA [-.0339, .0522]), sözel saldırganlığın (nokta tahmin= -.0060 ve % 95 BCa GA [-.0485, .0341]), öfkenin (nokta tahmin= -.0209 ve % 95 BCa GA [-.0634, .0132]) aracılığı istatistiksel açıdan önemli değildir. Aracılık gücü açısından belirli dolaylı etkilerin ikili karşılaştırmalarına göre, düşmanlığın, fiziksel saldırganlıktan (C3), sözel saldırganlıktan (C5) ve öfkeden (C6) daha güçlü bir aracı değişken görevi gördüğü belirlenmiştir. Diğer ikili karşılaştırmalarda ise değişkenler arasındaki aracılık güçleri farklılaşmamıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen sonuca göre düşmanlığın sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki ilişkiye aracılık ettiği saldırganlığın diğer alt boyutlarının ise aracılık etmediği belirlenmiştir. Ayrıca araştırmanın diğer bir sonucuna göre kız ve erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı, fiziksel saldırganlık, öfke ve pozitiflik puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla sosyal medya bağımlılığına ve öfke düzeyine sahip olduğu, erkek öğrencilerinse kız öğrencilere göre daha fazla fiziksel saldırganlık ve pozitiflik düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte sözel saldırganlık, düşmanlık ve saldırganlık toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Mevcut araştırmanın aracılık analizi sonuçlarına göre ergenlerde sosyal medya bağımlılığının düşmanlık aracılığıyla pozitiflik düzeylerini azalttığını ifade edilebilir. Alan yazında yer alan bir çalışmada sosyal medya kullanım yoğunluğu ile saldırganlık davranışı alt boyutu olan düşmanlık arasında anlamlı düzeyde ilişkiye rastlanmıştır (Akçay Bekiroğlu ve Şahin, 2019). Bu çalışma mevcut çalışmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Bilgin (2018) tarafından yapılan çalışmada sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik rahatsızlıklar arasında pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Bu rahatsızlıklar arasında öfke-düşmanlıkta bulunmaktadır. Bu noktada sosyal medyada bireylerin kimliklerini rahatlıkla gizleyebilmelerinin önemli bir etken olduğu düşünülebilir. Sosyal medya kullanımının artması ile birlikte ergenler düşmanca duygularını, fiziksel bir ortama göre daha rahat ifade ediyor olabilirler. Çünkü ergenler diğerleriyle fiziksel olarak aynı ortamda olmadıkları için ve doğal olarak fiziksel bir zarar görülmeyeceğinden dolayı düşmanca duygularını daha çok dışa vuruyor olabilirler. Böyle dışavurumları daha sık kullanmaları aynı zamanda pozitifliklerini de düşürüyor olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki vardır. Alan yazında pozitiflik ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buna karşılık benzer bir çalışmada bu sonucu destekler nitelikte pozitiflik ile problemleri sosyal medya kullanımı arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür (Arapci ve diğerleri, 2021). Yapılan farklı bir çalışmada sorunlu Facebook kullanımı ile yaşam doyumu, öznel canlılık, öznel mutluluk arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Satıcı ve Uysal, 2015). Benzer başka bir çalışmada ise psikolojik iyi oluş ile problemleri sosyal medya kullanımı arasında negatif bir ilişkiye rastlanmıştır (Worsley ve diğerleri, 2018). Koc ve Gulyagcı (2013) tarafından yapılan çalışmada Facebook bağımlılığı ile psikolojik sağlık semptomları (somatik belirtiler, kaygı ve uykusuzluk, sosyal işlev bozukluğu, şiddetli depresyon) arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Pozitifliğin içinde barındırdığı kavramlar olan yaşam doyumu ve benlik saygısı ile ilgili çalışmalarda bulunmaktadır. Srivastava (2015) tarafından yapılan çalışmada, Facebook kullanımı, mutluluk ve yaşam doyumu arasında bir ilişki olduğunu görülmüştür. Yalçın Çınar ve Mutlu (2019) tarafından yapılan çalışmada ise yaşam doyumu artarken internet bağımlılığının azaldığı; benlik saygısı azalırken internet bağımlılığının arttığı görülmüştür. Sosyal medya bağımlılığı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiye benlik saygısının aracılık ettiği tespit edilmiştir (Hawi ve Samaha, 2016). Ateş (2018) tarafından yapılan bir çalışmada duygusal zekânın alt boyutlarından olan iyimserliğin arttıkça sosyal medya bağımlılığının azaldığı görülmüştür. Alan yazındaki bu çalışmalar ve bu çalışmanın bulgularına bakıldığında sosyal medya bağımlılığının iyi oluş ile ilişkili değişkenler olan pozitiflik, yaşam doyumu ve benlik saygısı ile olumsuz yönde ilişkilerinin olduğu söylenebilir. Mevcut çalışmanın sonuçlarına bakıldığında sosyal medya bağımlılığı artan öğrencilerin sosyal medyada sürekli ve yoğun bir biçimde zihinsel olarak meşgul olmaları nedeniyle pozitifliklerinin olumsuz etkilendiği düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan birisi de pozitiflik ile saldırganlık arasında anlamlı düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğudur. Alan yazın çerçevesinde saldırganlık ile pozitiflik arasında bir araştırmaya doğrudan rastlanmamıştır. Fakat ergenlerle yapılan bir çalışmada pozitif düşüncenin saldırganlık üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olmadığına ulaşılmıştır (Ng ve diğerleri, 2012). Alan yazın incelendiğinde pozitifliğin içinde barındırdığı kavramlar olan yaşam doyumu, benlik saygısı ve iyimserlik ile saldırganlığın araştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Ergenlerde yaşam doyumu ile saldırganlığın incelendiği bir çalışmada yaşam doyumunun arttıkça saldırganlık düzeyinin azaldığı görülmüştür (Cenkseven-Önder ve Yalnızca-Yıldırım, 2020). Mitrofan ve Ciuluvică (2012) tarafından yapılan araştırmada öfke ve

düşmanlığı içeren stresin yaşam doyumunu düşürdüğü düşünülmüştür ve düşmanlık ile yaşam doyumu arasında yüksek negatif bir ilişki bulunmuştur. Benlik saygısının saldırganlık üzerinde etkili olduğuna dair çalışmalara da rastlanmıştır (Ergin, 2018). Çetin (2015) tarafından ortaokul öğrencileriyle yapılan çalışmada benlik saygısının arttıkça atak saldırganlığın, dolaylı saldırganlığın, sinirli saldırganlığın, negatif saldırganlığın azaldığı görülmüştür; buna karşın benlik saygısı ile sözel saldırganlık arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Üniversite öğrencileriyle yapılan farklı bir çalışmada ise saldırganlık ile benlik saygısı arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişkiye rastlanmıştır (Tüzün, 2020). Yapılan bazı çalışmalarda benlik saygısı ile saldırganlık arasında negatif bir ilişki bulunmuştur (Babore ve diğerleri, 2017; Gomez ve McLaren, 2007). İyimserlik ile saldırganlığın incelendiği bir çalışmada negatif ilişkiye rastlanmıştır (Chaudhry ve Shabbir, 2018). Bu sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde genel anlamda pozitiflik, yaşam doyumu, iyimserlik, benlik saygısı ile saldırganlık arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Saldırganlık gibi bireylerin iyi oluşları açısından yıkıcı davranışları içeren bir durumun ergenlerin pozitifliklerini olumsuz yönde etkileme potansiyelinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmadan elde edilen diğer bir sonuç ise sosyal medya bağımlılığı ile saldırganlık arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki olduğudur. Kınıklı'nın (2021) çalışmasında sosyal medya bağımlılığı ile saldırganlık arasında orta düzeyde, pozitif; sosyal medya bağımlılığı ile fiziksel saldırganlık arasında zayıf düzeyde, pozitif; sosyal medya bağımlılığı ile öfke arasında zayıf düzeyde, pozitif; sosyal medya bağımlılığı ile düşmanlık arasında orta düzeyde, pozitif; sosyal medya bağımlılığı ile sözel saldırganlık arasında zayıf düzeyde, pozitif ilişkiye rastlanmıştır. Ayrıca sosyal medya tutum düzeyi arttıkça saldırganlığın arttığını gösteren çalışma da mevcuttur (Erdoğan, 2021). Yapılan bir çalışmada internet bağımlılığı bulunan ergenlerin yüksek düzeyde düşmanlık sahibi olduğu görülmüştür (Yen ve diğerleri, 2008). Yerlikaya (2020) tarafından yapılan çalışmada semptom boyutlarından olumsuz benlik, düşmanlık ve depresyon; internet kullanım süresi tarafından anlamlı olarak yordanmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı yüksek olan ergenlerin dürtü kontrol sorunu yaşayarak saldırgan davranışlara daha fazla başvurdukları düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, fiziksel saldırganlık, öfke ve pozitifliğin cinsiyet faktörüne göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Saldırganlık toplam puanı, sözel saldırganlık ve düşmanlığın ise cinsiyete göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puan ortalaması erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Buna göre kız öğrencilerde sosyal medya bağımlılığının yüksek olduğu söylenebilir. Alan yazında bu sonucu destekler nitelikte çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçların olduğu çalışmalarda bulunmaktadır. Bányai ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada ise kız ergenlerin sosyal medya kullanımı bakımından risk altında olduğu görülmüş ayrıca internet ve sosyal medya kullanımının fazla olduğu saptanmıştır. Malo-Cerrato ve diğerleri (2018) tarafından İspanyol ergenlerle yapılan çalışmada kızların sosyal ağları erkeklerden daha fazla kullandığı görülmüştür. Genç (2021) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda sosyal medya bağımlılığının erkeklere oranla anlamlı bir biçimde daha fazla olduğu saptanmıştır. Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım sıklıklarının cinsiyet değişkenine göre incelendiği bir çalışmada cinsiyet ile sosyal medya kullanım sıklığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla sosyal medyayı daha çok kullandığı görülmüştür (Doğan, 2021). Bu sonuçlar mevcut çalışma sonucuyla paraleldir. Alan

yazında farklı yönde çalışmalar da bulunmaktadır. Aljomaa ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla akıllı telefon bağımlısı olduğu görülmüştür. Yapılan farklı bir çalışmada ise cinsiyet ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve erkeklerde sosyal medya bağımlılık puanının kızlardan daha yüksek olduğu görülmüştür (Şahin, 2021). Deniz ve Gürültü (2018) tarafından lise öğrencileriyle yapılan çalışmada sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiş fakat ölçeğin alt boyutu olan meşguliyette anlamlı düzeyde farklılaşmaya rastlanmıştır. Ergenlerle yapılan başka bir çalışmada sosyal medya bağımlılığının cinsiyet değişkeni göre farklılık göstermediği ortaya konmuştur (Cuma, 2020). Keleş ve Eroğlu (2022), lise öğrencilerinin problemlili sosyal medya kullanımının cinsiyet faktörüne göre anlamlı farklılık göstermediğini bulmuşlardır.

Araştırmanın diğer bir bulgusuna göre erkek öğrencilerin fiziksel saldırganlık puan ortalaması kız öğrencilere göre daha yüksektir. Buna göre erkek öğrencilerin fiziksel saldırganlığa daha yatkın olduğu söylenebilir. Bu noktada mevcut çalışmayı destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Björkqvist, 2018; Ekşi, 2021; Karataş, 2008; Küsmez, 2019). Ayrıca üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanmıştır (Algur, 2019; Bibi ve diğerleri, 2020; Demirtaş Madran, 2013; İskurt, 2020; Kaya, 2021). Eroğlu (2009) üniversite ve lise öğrencileriyle yapmış olduğu karşılaştırmalı bir araştırmada hem üniversiteye hem liseye giden erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla fiziksel saldırganlık davranışı sergilediklerini tespit etmiştir. Erkek öğrencilerin cinsiyetlerinden dolayı biyolojik olarak hem fiziksel hem de dürtüsel olarak daha saldırgan oldukları düşünülmektedir. Ayrıca kültürel olarak erkeklerin kızlara göre cinsiyet rollerine bakıldığında, toplum içinde fiziksel saldırganlığın güçlü olmayı temsil ettiği düşüncesiyle erkeklerin fiziksel saldırganlık eğilimlerinin yüksek olması anlaşılabilir bir bulgudur. Öte yandan erkeklerin kızlara göre etkili sorun çözme becerileri geliştirmek yerine daha çok fiziksel saldırganlık gibi etkisiz bir yöntemi kullanarak bu yola daha çok başvurdukları düşünülmektedir.

Ayrıca mevcut araştırmada saldırganlık alt boyutlarından olan öfke boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüş ve öfke puan ortalaması kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Fidan ve Bulut Serin (2021) tarafından ortaokul öğrencileriyle yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek öfke puanı aldığı görülmüştür. Tuncer (2019) tarafından lise öğrencileriyle yapılan çalışmada erkeklerin öfke puan ortalamasının kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eroğlu (2009) yapmış olduğu çalışmada lise öğrencilerinde öfkenin anlamlı olarak farklılaşmadığını tespit etmesine rağmen üniversite öğrencilerinde anlamlı farklılaşma olduğunu tespit etmiş ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok öfke düzeyi gösterdiğini bulmuştur. Archer ve Haigh (1997) tarafından yapılan çalışmada öfke boyutunun anlamlı derecede farklılık gösterdiği ve kadınların puan ortalamasının erkeklerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bazı araştırmalarda ise sonuçlar mevcut araştırma sonucundan çoğunlukla farklı olmakla birlikte cinsiyet ile öfke düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını göstermektedir (Algur, 2019; Boman, 2003; Campano ve Munakata, 2004; Ekşi, 2021; Kaya, 2021; Küsmez, 2019).

Mevcut çalışmada erkek öğrencilerin pozitiflik düzeylerinin kız öğrencilerden yüksek olduğu saptanmıştır. Alan yazında bu konuda yapılmış çalışma sayısı sınırlıdır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde Çıkrıkçı ve Çıkrıkçı (2021) tarafından yapılan çalışmada pozitifliğin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, kızların puan ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Uygur Yelken ve diğerleri (2021) tarafından yapılan

çalışmada cinsiyet ile pozitiflik arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu çalışma sonuçları mevcut çalışma sonucuyla farklıdır.

Mevcut çalışmada saldırganlık toplam puanının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Alan yazında mevcut çalışma sonucuna paralel çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçların olduğu çalışmalar da bulunmaktadır. Ekşi (2021) tarafından lise öğrencileriyle yapılan çalışmada cinsiyete göre saldırganlık düzeyleri açısından anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Küsmez (2019) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada saldırganlık eğilimlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Karataş (2008) tarafından lise öğrencileriyle yapılan çalışmada cinsiyet açısından saldırganlıkta farklılaşma görülmemiştir. Lise öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada saldırganlığın cinsiyet faktörüne göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Ağlamaz, 2006). Bu sonuçlar mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Alan yazında yer alan bazı çalışmalarda ise erkeklerin kızlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Arslan ve diğerleri, 2010; Erdemir ve Özkamalı, 2021; Gündoğan, 2016; Kınıklı, 2021; Tüzün, 2020). Başka bir çalışmada, Çetin (2015) kentte ve kırsalda yetişen ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmada kentte yetişen öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını tespit etmişken kırsalda yetişen öğrencilerde erkeklerin kızlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puana sahip olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmanın sonucuna göre sözel saldırganlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Alan yazında mevcut çalışmayı destekler nitelikte çalışmalar olduğu gibi farklı sonuçların olduğu çalışmalarda bulunmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda benzer bulgular elde edilmiştir (Ekşi, 2021; Karataş, 2008; Tuncer, 2019). Ergin (2018) ergenlerle yapmış olduğu çalışmada sözel saldırganlığın cinsiyete göre farklılaştığını ve kız öğrencilerin toplam puanının erkek öğrencilere göre yüksek olduğunu tespit etmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise sözel saldırganlık açısından erkeklerin puanının kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kaya, 2021). Eroğlu (2009) tarafından lise ve üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada sözel saldırganlığın lise öğrencilerinde cinsiyete göre farklılaşmadığı görülürken üniversite öğrencilerinden farklılaştığı ve erkek öğrencilerin puan ortalamasının kız öğrencilerden anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada saldırganlığın düşmanlık alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Alan yazında benzer bulgular gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Karataş, 2008; Kaya, 2021). Lise öğrencileriyle yapılan bazı çalışmalarda kızların düşmanlık düzeyleri erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Ekşi, 2021; Ergin, 2018; Tuncer, 2019). Lise ve üniversite öğrencilerinde düşmanlığın cinsiyete göre incelendiği bir çalışmada lise öğrencilerinde cinsiyete göre farklılaşma olmadığı tespit edilmesine rağmen üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre farklılaşma görülmüş ve erkek öğrencilerin puanının kız öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir (Eroğlu, 2009). Görüldüğü üzere bu çalışmalardan bazıları mevcut çalışma sonucuyla benzer olsa da farklı çalışma sonuçları da bulunmaktadır.

Bu çalışmanın aracılık ve korelasyon analizi sonuçlarından yola çıkılarak bazı öneriler sunulabilir. Sosyal medya bağımlılığı ile saldırganlık arasındaki pozitif anlamlı düzeyde ilişkiye ve sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki negatif anlamlı düzeyde ilişki sonuçlarına bakıldığında okullarda bulunan öğretmenler ve psikolojik danışmanlar tarafından sosyal medyanın faydalı ve düzenli kullanımına yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu bağlamda sosyal medya bağımlılığına yönelik çalışma yapılırken bireylerin saldırganlıklarına yönelik olumlu

yönde etkide bulunması beklenebilir. Ayrıca bireylerin pozitiflik düzeylerine de katkıda bulunabilir. Aracılık analizi sonuçlarına göre psikolojik danışmanlar tarafından ergenlere, etkili sorun çözme yöntemleri ve sosyal beceri eğitimleri verilerek duygu ve düşüncelerini düşmanca yansıtmak yerine daha sağlıklı ve işlevsel bir biçimde yansıtma sağlanabilir. Okullarda saldırganlığı ve sosyal medya bağımlılığını azaltmaya yönelik olarak bilişsel davranışçı terapi temelli çalışmalar hazırlanarak grup rehberliği veya psiko-eğitim grup çalışmaları yapılabilir. İleride yapılacak olan çalışmalarda, sağlıklı sosyal medya kullanımının pozitifliğe etkisi üzerine araştırma yapılabilir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı ile pozitiflik arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve baş etme yöntemleri gibi farklı değişkenlerin incelendiği çalışmalar da yapılabilir. Araştırmadaki incelenen modeldeki aracılık yapan düşmanlığın erken çocukluk döneminden başlayarak nasıl geliştiği nelerden etkilendiği gibi konularda boylamsal bir çalışma ile önleyici amaçlı araştırmalara ışık tutulabilir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı yüksek ergenler ile nitel bir çalışma yapılarak saldırganlıkları ve pozitifliklerinin nasıl etkilendiğine dair daha detaylı bir çalışma önerilebilir.

Bu çalışmanın içinde barındırdığı bazı sınırlılıklar da mevcuttur. Çalışmanın yalnız bir ilde yapılmış olması önemli bir sınırlılıktır. Bu nedenle çalışmanın sonuçlarının genellemesinde bu durum dikkate alınmalıdır. İleride farklı bölgelerden veya şehirlerden veriler toplanarak incelemeler yapılabilir. Çalışmada başka bir sınırlılık olarak çalışmanın verileri koronavirüs pandemisi döneminde toplandı, içinde bulunulan olağanüstü koşullar ergenlerin ölçme araçlarına verdiği yanıtları etkilemiş olabilir. Bu nedenle benzer bir çalışmanın pandeminin bittiği ileriki dönemlerde tekrarlanması önerilebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Çalışmayı CC ve MAY birlikte tasarladı. Çalışmanın verilerinin analizi MAY tarafından yapılmıştır. CC giriş bölümünü yazdı ve MAY yöntem ve bulgular bölümünü yazdı. Tartışma bölümüne her iki yazar birlikte katkıda bulunmuştur. MAY çalışmanın taslak halini gözden geçirip düzenleyerek, düzeltmeler ve eklemeler yapmıştır. Her iki yazar makalenin son halini okuyup ve onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yazarlar, araştırmanın potansiyel bir çıkar çatışması olarak yorumlanabilecek herhangi bir ticari veya finansal ilişki olmaksızın yürütüldüğünü beyan eder.

Kaynakça

- Ağlamaz, T. (2006). *Lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarının kendini açma davranışı, okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğrenim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyi açısından incelenmesi*. (Yayın No. 187609) [Yüksek lisans tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 3.7.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Akçay Bekiroğlu, H. ve Şahin, E. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık davranışı gösterme ilişkisi. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(3), 215-236. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.22906> adresinden 15.07.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Aktaş, B. (2018). *Ortaokul öğrencilerinde internet ve dijital oyun bağımlılığının psikolojik sağlık ve saldırganlıkla ilişkisi*. (Yayın No. 522945) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 4.9.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Alessandri, G., Caprara, G.V. & Tisak, J. (2012). The unique contribution of positive orientation to optimal functioning. *European Psychologist*, 17, 44-54. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000070> adresinden 9.9.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Algur, V. (2019). *Üniversite öğrencilerinin anksiyete ve depresyon düzeylerinin fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 587137) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Aljomaa, S.S., Qudah, M.F.A., Albursan, I.S., Bakhiet, S.F., & Abduljabbar, A.S. (2016). Smartphone addiction among university students in the light of some variables. *Computers in Human Behavior*, 61, 155-164. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.03.041> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Andreassen, C.S., Billieux, J., Griffiths, M.D., Kuss, D.J., Demetrovics, Z., Mazzoni, E. & Pallesen, S. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study. *Psychology of Addictive Behaviors*, 30(2), 252–262. <https://doi.org/10.1037/adb0000160> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Andreassen, C. S., & Pallesen, S. (2014). Social network site addiction - an overview. *Current pharmaceutical design*, 20(25), 4053–4061. <https://doi.org/10.2174/13816128113199990616> adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Archer, J. (2009). Does sexual selection explain human sex differences in aggression. *Behavioral and Brain Sciences*, 32(3-4), 249-311. <https://doi.org/10.1017/s0140525x09990951> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Archer, J., & Haigh, A. (1997). Beliefs about aggression among male and female prisoners. *Aggressive Behavior*, 23(6), 405-415. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1997\)23:6%3C405::AID-AB1%3E3.0.CO;2-F](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1997)23:6%3C405::AID-AB1%3E3.0.CO;2-F) adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Arıcak, O.T. (1995). *Üniversite öğrencilerinde saldırganlık, benlik saygısı ve denetim odağı ilişkisi*. (Yayın No. 42279) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Arpaci, I., Karatas, K., Kiran, F., Kusci, I., & Topcu, A. (2021). Mediating role of positivity in the relationship between state anxiety and problematic social media use during the covid-19 pandemic. *Death Studies*, 1(11). <https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1923588> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Arslan, C., Hamarta, E., Arslan, E. ve Saygın, Y. (2010). Ergenlerde saldırganlık ve kişilerarası problem çözmenin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9 (1), 379-388. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8596/106975> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ateş, P. (2018). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zekânın sosyal medya bağımlılığına etkisi*. (Yayın No. 520048) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Aydoğan, D. (2024). Sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ilişkisinde beden memnuniyetinin aracılık rolü analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 135-153. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1343524> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Babayiğit, A., Buran, A., Emre Müezzini, E., Çakıcı, M. ve Fatmaoğulları, T. (2019). KKTC’de nomofobi yaygınlığı, saldırganlık ve öfkenin sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmesi. [Special Issue] *Anatolian Journal of Psychiatry*, 20, 87-90. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.302644867> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Babore, A., Carlucci, L., Cataldi, F., Phares V., & Trumello, C. (2017). Aggressive behaviour in adolescence: Links with self-esteem and parental emotional availability. *Social Development*, 26, 740-752. <https://doi.org/10.1111/sode.12236> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Bal, E. ve Bicen, H. (2017). The purpose of students’ social media use and determining their perspectives on education. *Procedia Computer Science*, 120, 177–181. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.11.226> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Balcı, Ş., Gölcü, A. ve Gölcü, A. A. (2019). Sosyal medya kullanımı ile kendini gizleme ve yaşam doyumu arasında bir bağlantı var mı?. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 173-190. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.511318> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Balcı, Ş. ve Koçak, M. C. (2017). *Sosyal medya kullanımı ile yaşam doyumu arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma* [Bildiri]. İstanbul Ticaret Üniversitesi 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İstanbul, Türkiye. <https://hdl.handle.net/11467/1598> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Prenticehall.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Bányai, F., Zsila, Á., Király, O., Maraz, A., Elekes, Z., Griffiths, M.D., Andreassen, C.S. & Demetrovics, Z., (2017). Problematic social media use: Results from a large-scale nationally representative adolescent sample. *PLoS ONE*, 12(1), 10–14. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0169839> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Bergagna, E., & Tartaglia, S. (2018). Self- esteem, social comparison and Facebook use. *Europe’s Journal of Psychology*, 14(4), 831-845. <https://doi.org/10.5964/ejop.v14i4.1592> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Bibi, A., Saleem, A., Khalid, M. A., & Shafique, N. (2020). Emotional intelligence and aggression among university students of Pakistan: A correlational study. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 29(2), 1-15. <https://doi.org/10.1080/10926771.2019.1709592> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Bilgin, M. (2018). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişki. *The Journal of International Scientific Researches*, 3(3), 237-247. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isrjournal/issue/40278/452045> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Bilginer, A. (2020). *Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile öz yeterlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Mardin ili örneği*. (Yayın No. 629425) [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Björkqvist, K. (2018). Gender differences in aggression. *Current Opinion in Psychology*, 19(1), 39-42. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.030> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Blachnio, A., Przepiorka, A. & Pantic, I. (2016). Association between Facebook addiction, self-esteem and life satisfaction: A cross-sectional study. *Computers in Human Behavior*, 55, 701-705. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.10.026> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Boman, P. (2003). Gender differences in school anger. *International Education Journal*, 4(2), 71-77. https://www.researchgate.net/publication/27472767_Gender_Differences_in_School_Anger adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Publications.
- Burt, I, & Hampton, C. (2017). Moderation and mediation in behavioural accounting research. In T. Libby & L. Thorne (Ed.), *The routledge companion to behavioural accounting research* (1nd ed., pp. 373-387). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315710129-24> adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.63.3.452> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Bütüner, R., Bütüner, N. ve Bütüner, M. (2022). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı konusunda son beş yılda yapılmış çalışmaların incelenmesi. *Journal of Information Systems and Management Research*, 4(2), 17-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jismar/issue/74700/1174323> adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Campano, J.P. & Munakata, T. (2004). Anger and aggression among filipino students. *Adolescence*, 39(156), 757-764. https://www.researchgate.net/publication/8007079_Anger_and_aggression_among_Filipino_students adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Caprara, G. V. (2009). Positive orientation: Turning potentials into optimal functioning. *The European Health Psychologist*, 11, 46-48. <https://ehps.net/ehp/index.php/contents/article/view/ehp.v11.i3.p46> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Caprara, G. V., & Steca, P. (2005). Affective and social self-regulatory efficacy Beliefs as determinants of positive thinking and happiness. *European Psychologist*, 10(4), 275-286. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1027/1016-9040.10.4.275> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Caprara, G.V., Alessandri, G. & Barbaranelli, C. (2010). Optimal functioning: Contribution of self-efficacy beliefs to positive orientation. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 79(5), 328-330. <https://doi.org/10.1159/000319532> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Caprara, G.V., Alessandri, G., Eisenberg, N., Kupfer, A., Steca, P., Caprara, M.G. & Abela, J. (2012). The positivity scale. *Psychological Assessment*, 24(3), 701-712. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0026681> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Caprara, G.V., Steca, P., Alessandri, G., Abela, J. R., & McWhinnie, C.M. (2010). Positive orientation: explorations on what is common to life satisfaction, self-esteem, and optimism. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale*, 19(1), 63-71. <https://doi.org/10.1017/s1121189x00001615> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Cenkseven-Önder, F. ve Yalnızca-Yıldırım, S. (2020). Duygusal zekâ ve saldırganlık arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracı rolü. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 30-53. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.671825> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Chaudhry, M. K., & Shabbir, F. (2018). Perceived inter-parental conflict and aggression among adolescents: Moderating role of optimism and pessimism. *Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 4, 1016. <http://dx.doi.org/10.33582/2637-8027/1016> adresinden 9.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Cuma, Y. (2020). *Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, ruhsal sorunlar ve sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 640546) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Çalışkan, H. ve Uzunkol, E. (2018). Ergenlerde iyimserlik-kötümserlik ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 6(2), 78-95. https://www.researchgate.net/publication/328581122_Ergenlerde_Iyimserlik-Kotumserlik_Olceginin_gelistirilmesi_Gecerlilik_ve_guvenirlik_calismasi#fullTextFileContent adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Çetin, B. (2015). *Kentte ve kırsalda yetişmiş ortaokul öğrencilerinin benlik saygısı ile saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayın No. 418290) [Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Çıkrıkçı, Ö. ve Çıkrıkçı, N. (2021). Belongingness and positivity: the mediation role of problem fields among university students. *International Journal of Educational Studies and Policy*, 2(2), 15-29. https://www.researchgate.net/publication/355983082_Belongingness_and_Positivity_The_Mediation_Role_of_Problem_Fields_Among_University_Students adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Çolak, Ç.H. (2020). *Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve duygu düzenleme becerilerinin kişilik özelliklerine ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayın No. 640950) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Demirci, İ. (2019). Bergen sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(Ek sayı 1), 15-22. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.41585> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Demirtaş Madran, H.A. (2013). Buss-Perry saldırganlık ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2), 124-129. <http://www.turkpsikiyatri.com/Data/UnpublishedArticles/u1644p.pdf> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Deniz, L. ve Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 355-367. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.389780> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Dilek, H. ve Aksoy, A. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile anne-babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 95-109. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59470/854569> adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Doğan, İ. (2021). Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve motivasyonları: bir saha araştırması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 253-277. <https://doi.org/10.38155/ksbd.824932> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Doğan, U. (2016). Lise öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanımının mutluluk, psikolojik iyi-oluş ve yaşam doyumlarına etkisi: Facebook ve Twitter örneği. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 217-231. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.4616> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Doğrusever, C. (2021). Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 23-42. <https://doi.org/10.18037/ausbd.902542> adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Donellan, M.B., Trzesniewski, K.H., Robins, R.W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16(4), 328-335. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Downes, S. (2005). Semantic networks and social networks. *The Learning Organization*, 12(5), 411-417. <http://dx.doi.org/10.1108/09696470510700394> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Duy, B. ve Yıldız, M. A. (2020). Investigation of the psychometric properties of the Turkish adaptation of positivity scale for adolescents and young adults. *Studies in Psychology*, 40(1), 1-18. <http://dx.doi.org/10.26650/SP2018-0017> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ekşi, H. (2021). *Lise öğrencilerinde ebeveyn ilişkileri, duygu düzenleme güçlüğü, psikolojik kontrol ve saldırganlık arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayın No. 665529) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Erdemir, N. ve Özkamalı, E. (2021). An investigation of the relationship between Internet using conditions and aggressiveness levels of students from different kinds of high school. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(3), 2407-2430. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1000104> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Erdinç, A. (2021). *Ergenlerin sosyal medya tutumlarının derse katılım, ders çalışmaya motive olma ve saldırganlık açısından incelenmesi*. (Yayın No. 696603) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Eren, F. (2020). 18-30 yaş arasındaki bireylerin sosyal medya bağımlılığı ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayın No. 660885) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ergin, D. (2018). *Ergenlerde benlik saygısı, saldırganlık ve stresle başa çıkabilme arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 505820) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Eroğlu, S. E. (2009). Saldırganlık davranışının boyutları ve ilişkili olduğu faktörler: Lise ve üniversite öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(21), 205- 221. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61797/924384> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Fidan, B. ve Bulut Serin, N. (2021). An examination of the relationship between anger, aggression, and problem-solving skills in secondary school students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 11(63), 577-590. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1051426> adresinden 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Gable, S. L., & Haidt, J. (2005). What (and why) is positive psychology? *Review of General Psychology*, 9(2), 103-110. <http://dx.doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.103> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Genç, O. (2021). *Öğrencilerde sosyal medya bağımlılığı ile dürtüsellik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 680920) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Gomez, R., & McLaren, S. (2007). The inter-relations of mother and father attachment, self-esteem and aggression during late adolescence. *Aggressive Behavior*, 33(2), 160-169. <https://doi.org/10.1002/ab.20181> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Güler, H., Öztay, O. H. ve Özkoçak, V. (2022). Evaluation of the relationship between social media addiction and aggression. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(3), 1350-1366. <https://doi.org/10.21547/jss.1109602> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Günaydın, Ş. (2017). *Bir dönem boyunca verilen pozitif psikoloji dersinin öğrencilerin duygusal zekâ ve sosyal zekalarına olan etkisinin incelenmesi*. (Yayın No. 485509) [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Gündoğan, S. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin, algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi*. (Yayın No. 436731) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Güney, M. ve Taştepe, T. (2020). Ergenlerde sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 183-190. <https://doi.org/10.46971/ausbid.757713> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Hawi, N. S. & Samaha, M. (2016). The relations among social media addiction, self-esteem, and life satisfaction in university students. *Social Science Computer Review*, 35(5), 576-586. <https://doi.org/10.1177/0894439316660340> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Hayes, A. F. (2018) *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. (Second Edition). Guilford Publications.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı: Bir alan çalışması. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 0(32), 151-175. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/120011/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Heppner, P.P., Wampold, B.E. & Jr. Kivlighan, D.M. (2013). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri*. (D. M. Siyez, Çev.;1. Baskı). Mentis Yayıncılık. (Orijinal eser basım yılı 2008)
- Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., Song, L., & Wang, Q. (2019). Social media addiction: Its impact, mediation and intervention. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1), 4. <https://doi.org/10.5817/CP2019-1-4> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- İskurt, A. (2020). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygıları ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişki: Trabzon Üniversitesi fatih eğitim fakültesi örneği*. (Yayın No. 654225) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Karataş, Z. (2008). Lise öğrencilerinde öfke ve saldırganlık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 277-294. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4380/60081> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kaya, B. (2021). *Üniversite öğrencilerinde saldırganlık ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 669096) [Yüksek lisans tezi, Aksaray Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Keleş, O. ve Eroğlu, Y. (2022). Lise öğrencilerinin problemleri sosyal medya kullanımı ve bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 24, 297-310. <https://doi.org/10.29029/busbed.1121479> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kesen, N. F., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 353-364. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61793/924171> adresinden 23.02.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kınıklı, E. N. (2021). *Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının aile bütünlük duygusu ve saldırganlık davranışı ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayın No. 699440) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Koc, M. ve Gulyagci, S. (2013). Facebook addiction among turkish college students: the role of psychological health, demographic, and usage characteristics. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(4), 279-284. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0249> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kumar, R., Lal, R. & Bhuchar, V. (2014). Impact of social support in relation to self-esteem and aggression among adolescents. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(12), 1-5. <https://www.ijsrp.org/research-paper-1214.php?rp=P363491> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Kuzucu, Y. ve Sarıot Ertürk, Ö. (2020). Psychometric properties of Turkish version of aggression questionnaire short form: Measurement invariance and differential item functioning across sex and age. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 11(3), 243-265. <https://doi.org/10.21031/epod.683176> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Küsmez, B. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Küçükçekmece örneği*. (Yayın No. 557262) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Lin, S., Longobardi, C., Gastaldi, F. G. M., & Fabris, M.A. (2024). Social media addiction and aggressive behaviors in early adolescents: The mediating role of nighttime social media use and sleep quality. *The Journal of Early Adolescence*, 44(1), 41-58. <https://doi.org/10.1177/02724316231160142> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Malo-Cerrato, S., Martín-Perpiñá, M. M. & Viñas-Poch, F., (2018). Excessive use of social networks: Psychosocial profile of Spanish adolescents. *Comunicar*, 26(2), 101-109. <https://doi.org/10.3916/C56-2018-10> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Martin, F., Wang, C., Petty, T., Wang, W., & Wilkins, P. (2018). Middle school students' social media use. *Educational Technology & Society*, 21(1): 213-224. https://www.researchgate.net/publication/322447677_Middle_School_Students'_Social_Media_Use#fullTextFileContent adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Mitrofan, N., & Ciuluvică, C. (2012). Anger and hostility as indicators of emotion regulation and of the life satisfaction at the beginning and the ending period of the adolescence. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 33, 65–69. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.01.084> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Muarifah, A., Mashar, R., Hashim, I.H.M., Rofiah, N.H. & Oktaviani, F. (2022). Aggression in adolescents: The role of mother-child attachment and self-esteem. *Behavioral Sciences*, 12(5), 147. <https://doi.org/10.3390/bs12050147> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Mustonen, A., & Pulkkinen, L. (1993). Aggression in television programs in Finland. *Aggressive Behavior*, 19(3), 175–183. [https://doi.org/10.1002/1098-2337\(1993\)19:3%3C175::AID-AB2480190303%3E3.0.CO;2-X](https://doi.org/10.1002/1098-2337(1993)19:3%3C175::AID-AB2480190303%3E3.0.CO;2-X) adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Myers, R. (2015). “Deliberate Indifference” to bullying: What schools need to know. *Bullying, Teen Aggression & Social Media, Civic Research Institute*, 4, 49–52.
- Ng, R., Ang, R.P. & Ho, M-H.R., (2012). Coping with anxiety, depression, anger and aggression: The mediational role of resilience in adolescents. *Child Youth Care Forum*, 41(6), 529–546. <https://doi.org/10.1007/s10566-012-9182-x> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Örs Özdi, S. (2017). Tekli ve çoklu aracılık modellerinde aracı değişken etkisinin bk, sobel, bootstrap yöntemleriyle karşılaştırılması (Pisa 2012 matematik okuryazarlığı). (Yayın No. 468272) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Özcan, A., Tezel Şahin, F. ve Kanmaz, T. (2022). Annelerin problemleri internet kullanımı ve okul öncesi dönemdeki çocuklarının saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 648-667. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/issue/74658/1138957> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Prybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational emotional and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Rustamov, E., Aliyeva, M., Rustamova, N., Nuriyeva, U.Z. & Nahmatova, U. (2023). Aggression mediates relationships between social media addiction and adolescents' wellbeing. *The Open Psychology Journal*, 16(1). <https://doi.org/10.2174/0118743501251575230925074655> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ryff, C. D. (1989a). Beyond ponce de leon and life satisfaction: New directions in quest of successful aging. *International Journal of Behavioral Development*, 12(1), 35-55. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/016502548901200102> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ryff, C. D. (1989b). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.57.6.1069> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Sağar, M. E. ve Özçelik, T. (2022). Ergenlerde duygu düzenleme ve yaşam doyumunun sosyal medya bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 493-511. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/71575/1114816> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Satıcı, B. (2019). Sosyal medya bağımlılığı ve iyilik hali: Romantik ilişkilerde mükemmeliyetçiliğin aracılık rolü. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14 (20), 699-727. <http://dx.doi.org/10.26466/opus.597950> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Satici, S. A. ve Uysal, R. (2015). Well-being and problematic Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 49, 185–190. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.03.005> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Savci, M. ve Aysan, F. (2017). Technological addictions and social connectedness: Predictor effect of internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30(3), 202-216. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300304> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Psychology Press.
- Seligman, M. E. P. (1998). The president's address. *American Psychologist*, 54, 559–562.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Sheldon, K. M., & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary. *American Psychologist*, 56(3), 216-217. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.216> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Söner, O. ve Yılmaz, O. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 59-73. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi/issue/57468/815047> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Srivastava, A. (2015). The effect of Facebook uses on life satisfaction and subjective happiness of college students. *The International Journal of Indian Psychology*, 2(4), 204-216. <https://oaji.net/articles/2015/1170-1440185423.pdf> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Şahin, C. (2016). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinin internet bağımlılığı ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/issue/25669/270723> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Şahin, E. (2015). *Ergenlik dönemindeki bireylerde saldırganlık davranışı ve algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkiye benlik saygısı düzeylerinin etkisi*. (Yayın No. 410269) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Şahin, G. (2021). *Sosyal medya bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki*. (Yayın No. 691350) [Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Taylor, L. D., Davis-Kean, P., & Malanchuk, O. (2007). Self-esteem academic self-concept and aggression at school. *Aggressive Behavior*, 33(2), 130-136. <https://doi.org/10.1002/ab.20174> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Teng, Z., Liu, Y., & Guo, C. (2015). A meta-analysis of the relationship between self-esteem and aggression among Chinese students. *Aggression and Violent Behavior*, 21, 45-54. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.01.005> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Tepret, D. (2018). *Üniversite öğrencilerinde Facebook ve Instagram kullanımı ile narsistik yapılanma düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayın No. 527166) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Toher, F., Ceran Yıldırım, G.G., & Başçılar, M. (2023). Taksi sürücülerinin saldırganlık ve yaşam doymu düzeylerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(86), 505-519. <https://doi.org/10.17755/esosder.1206883> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması (Yayın No. 49407). [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407) adresinden 21.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Tuncer, B. (2019). *Lise öğrencilerinin benlik saygısı ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki (Üsküdar-Ümraniye örneği)*. (Yayın No. 608138) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Tuzgöl, M. (2000). Ana baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(14), 39-48. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21434/229624> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Türkel, Z. ve Dilmaç, B. (2019). Ergenlerde sosyal medya kullanımı, yalnızlık ve yaşam doymu arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 57-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neueefd/issue/45274/545179> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Tüzün, B. (2020). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının saldırganlık ve benlik saygısı ile ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 648819) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Uygur Yelken, M., Emamvırdı, R., Karacan, S. ve Çolakoğlu, F.F. (2021). Wushu sporcularının antrenman durumları covid-19 korkusu ve pozitiflik düzeyleri: Pandemi süreci örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 260-271. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bsd/issue/64502/909116> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ümmet, D., Alkan, H., Batal, Ö. ve Kaya, A. (24-27 Ekim 2019). *Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının yordayıcıları olarak iyi oluş ve duygusal özerklik* [Bildiri]. 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Antalya, Türkiye. https://www.researchgate.net/publication/338503178_Ergenlerde_Sosyal_Medya_Bagimliginin_Yordayicilari_Olarak_Iyi_Olusu_ve_Duygusal_Ozerklik#fullTextFileContent adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ünlü, F. (2018). Orta yaş üstü bireylerde sosyal medya bağımlılığı ve sosyal izolasyon. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 161-172. <https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2018.4.1.13> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ünöl, H. ve Hızlı Sayar G. (2019). *TURBAHAR Türkiye bağımlılık risk profili ve ruh sağlığı haritası proje sonuç raporu* (1. Baskı). Üsküdar Üniversitesi Yayınları. <https://uuyayinlari.com/turbahar-turkiye-bagimlilik-risk-profilii-ve-ruh-sagligi-haritasi-proje-sonuc-raporu-2019> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Üzer, A. ve Kurtşes Gürsoy, B. (2022). Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı, problemli sosyal medya kullanımı, anksiyete, depresyon ve sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 23(3), 288-294. <https://doi.org/10.18229/kocatepetip.976765> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- We Are Social. (2024). Digital 2024: 5 Billion Social Media Users. Retrieved February 23, 2024, from, <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024-5-billion-social-media-users/> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Williams, T. M., Zabrack, M. L., & Joy, L. A. (1982). The portrayal of aggression on North American television. *Journal of Applied Social Psychology*, 12(5), 360-380. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1982.tb00872.x> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Woods, H. C., & Scott, H. (2016). #Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *Journal of Adolescence*, 51, 41-49. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.05.008> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Worsley, J. D., Mansfield, R., & Corcoran, R. (2018). Attachment anxiety and problematic social media use: the mediating role of well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 21(9), 563-568. <https://doi.org/10.1089/cyber.2017.0555> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Xia, X., Wang, X., & Yu, H. (2022). Mediating effect of self-esteem on the relationship between leisure experience and aggression. *Scientific Reports*, 12(1), 1-8. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-14125-w> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Yalçın Çınar, Ç. ve Mutlu E. (2019). İnternet bağımlılığının benlik saygısı, dikkat, gelişmeleri kaçırma korkusu, yaşam doyumu ve kişilik özellikleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3), 133-142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bagimli/issue/45814/577995> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yalçın, S. (2019). *Genç yetişkin spor insanlarının saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi*. (Yayın No. 600379) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.] YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yavuz, S. (2020). İlahiyat fakültesi öğrencileri örnekleminde problemli sosyal medya kullanım ölçeği geliştirme: Geçerlik-güvenirlik çalışması. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44 (Aralık 2020), 109-124. <https://doi.org/10.30623/harranilahiyatdergisi.733679> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen, C.F., Chen, S.H., Chung, W. L., & Chen, C. C. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 62(1), 9-16. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1819.2007.01770.x> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yerlikaya, İ. (2020). Ergenlerde psikolojik belirtilerin incelenmesi: Adıyaman ili örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 533-556. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.591324> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldız, M. A. (2016). Ergenlerde yalnızlık ile pozitiflik arasındaki ilişkide duygu düzenleme yöntemlerinin çoklu aracılığı. *Eğitim ve Bilim*, 41(186), 217-231. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.6193> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Young, K. S. (1998a). *Caught in the net: how to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery*. (1st Edition). John Wiley & Sons.

- Young, K.S. (1998b). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237–244. <https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Yüksel Şahin, F. ve Öztoprak, Ö. (2019). Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin benlik saygısına göre incelenmesi. [Ekim 2019 Özel Sayısı]. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 363-377. <https://doi.org/10.21733/ibad.613902> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Zhan, L., Sun, Y., Wang, N., & Zhang, X. (2016). Understanding the influence of social media on people's life satisfaction through two competing explanatory mechanisms. *Aslib Journal of Information Management*, 68(3), 347-361. <https://doi.org/10.1108/AJIM-12-2015-0195> adresinden 23.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Zivnuska, S., Carlson, J. R., Carlson, D. S., Harris, R. B., & Harris, K.J. (2019). Social media addiction and social media reactions: The implications for job performance. *The Journal of Social Psychology*, 159(6), 1-15. <http://dx.doi.org/10.1080/00224545.2019.1578725> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

Extended Abstract

Introduction

With the gradual replacement of traditional psychology, which focuses on individuals' negative aspects, by positive psychology, which emphasizes an individual's positive attributes, the number of studies conducted in the field of positive psychology has increased. Since the emergence of positive psychology, numerous new concepts have been addressed. One of these concepts is positivity. The fundamental building blocks of positivity are constituted by life satisfaction, optimism and self-esteem. When the variables that affect the positivity of the individual are considered, it can be said that there are both variables affecting positively and variables affecting negatively. At this point, it can be said that aggression is one of the variables that negatively affect positivity. Many different definitions have been made about aggression; a concept that has been studied for many years. Aggression is a set of angry, hostile physical and verbal behaviours exhibited by an individual to harm someone. Aggression refers to a set of angry, hostile physical and verbal behaviours exhibited by an individual to harm someone (Buss & Perry, 1992). According to Freud, it can be taught that aggression, which is instinctive, is learned by observing it from the environment in line with the social learning theory. In today's world, it can be said that the environment, which is the easiest way to observe and access, is social media platforms. With the increase in social media access, the use of social media has increased. This can lead to increasing social media addiction. Many different definitions have been made about social media addiction. Ünübol and Hızlı Sayar (2019) define social media addiction as an individual's excessive use of social media, feeling a sense of deprivation when spending less time on social media, lying to be able to spend more time on social media, struggling with emotional responses while using the internet and experiencing disruptions in behavioural, relational and cognitive domains.

The purpose of the current study is to investigate the multiple mediation of aggression between social media addiction and positivity in high school students. Another purpose of the study is to examine the relationship between social media addiction, aggression and positivity. In addition, it is also aimed to examine whether the social media addiction, aggression and positivity levels of high school students vary significantly depending on the gender variable.

Method

The study employed the correlational research design, a subtype of the general survey model. The outcome variable of the study is positivity, the predictor variable is social media addiction, and the mediator variables are the sub-dimensions of aggression. The relationships between the variables in the study were examined by using multiple-mediation. The study group consisted of a total of 400 students; 220 females (55%) and 180 males (45%), aged between 13 and 18 (mean age 15.62) and attending high schools in the Şehitkamil district of the city of Gaziantep. The Bergen Social Media Addiction Scale, the Aggression Scale Short Form, the Positivity Scale and a Personal Information Form were used to collect data in the study. In the study, descriptive statistics, Pearson correlation analysis and independent samples t-Test were employed. In order to determine whether the tested model mediated, the Ordinary Least Squares Regression-Based approach was used and to determine whether indirect effects were statistically significant, Bootstrap analysis was employed. Model 4 in the PROCESS macro, developed by Hayes as an extension of the SPSS program (2017), was

used for the mediation analyses. The data of the study were analysed with the SPSS 23.0 program package.

Findings

First, correlation analysis was performed with descriptive statistics related to the social media addiction, aggression and positivity scores. As a result of the analyses, a positive and significant correlation was found between social media addiction and the physical aggression, verbal aggression, anger, hostility and overall aggression. On the other hand, a significant and negative correlation was found between social media addiction and positivity. In addition, significant negative correlations were found between positivity and physical aggression, verbal aggression, anger, hostility and overall aggression.

In order to examine whether social media addiction, physical aggression, verbal aggression, anger, hostility, overall aggression and positivity of high school students vary significantly depending on gender, an independent samples t-test was run. As a result, the social media addiction, physical aggression, anger and positivity mean scores of the male and female students were found to be significantly different from each other. The female students' social media addiction and anger mean scores were found to be higher than those of the male students while the male students' physical aggression and positivity mean scores were found to be higher than those of the female students. On the other hand, the verbal aggression, hostility and overall aggression mean scores were found to not vary significantly by gender.

When the multiple mediation of the sub-dimensions of aggression in the relationship between social media addiction and positivity was examined, the total effect of social media addiction on positivity was found to be statistically significant. In addition, the direct effects of social media addiction on the mediator variables of physical aggression, verbal aggression, anger and hostility were found to be significant. When the direct effects of the mediator variables on positivity were examined, the effect of the hostility sub-dimension was found to be significant. However, the effects of physical aggression, verbal aggression and anger variables were not significant. When social media addiction and all the mediator variables were taken together into the mediation equation, the correlation between social media addiction and positivity increased in terms of direct effect. Thus, it was determined that only the hostility sub-dimension, from among the mediator variables, mediated between social media addiction and positivity. On the other hand, it was seen that the whole model examined in the study was at a significant level and explained 16% of the total variance in positivity.

Whether the indirect effects in the mediation model examined in the study were statistically significant or not was determined using 5000 Bootstrap samples. According to the values obtained, the total indirect effect of social media addiction on positivity through aggression and its sub-dimensions was found to be statistically significant. When the mediator variables were evaluated one by one in terms of mediating in the model examined in the study, it was seen that the mediation of hostility from among these variables was statistically significant. On the other hand, mediation of physical aggression, verbal aggression and anger was not statistically significant. In terms of mediation effect, based on pairwise comparisons of specific indirect effects, it was determined that hostility served as a stronger mediator variable compared to physical aggression (C3), verbal aggression (C5) and anger (C6). In other pairwise comparisons, the mediation effect between the variables did not differ.

Conclusion and Discussion

In light of the results of the current study, some suggestions can be made. Studies on the beneficial and regular use of social media can be carried out by teachers and psychological counsellors in schools. Psychological counsellors can help adolescents reflect their emotions and thoughts in a healthier and more functional manner rather than reflecting them in a hostile manner by providing training on effective problem-solving methods and social skills. Cognitive-behavioural therapy-based interventions can be developed in schools to reduce aggression and social media addiction. Group counselling or psycho-educational group sessions can be conducted to address these issues. Future studies could focus on researching the impact of healthy social media usage on positivity. Furthermore, studies could be conducted examining various variables such as emotion regulation and coping strategies in the relationship between social media addiction and positivity. A longitudinal study using the investigated model could shed light on preventive research, exploring how the mediating hostility develops starting from early childhood and what factors influence it. Moreover, a qualitative study could be conducted involving adolescents with high social media addiction, aiming to provide a more detailed exploration of how their aggression and positivity are influenced.

Contribution Rate of the Researchers

It will be added after the review process.

Statement of Conflict of Interest

The authors declare that the research was conducted without any commercial or financial relationship that could be interpreted as a potential conflict of interest.